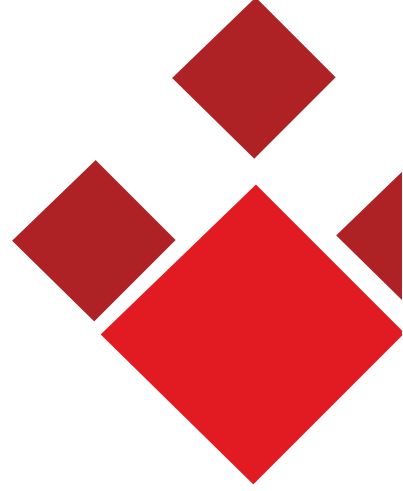

T.C.
SAĞLIK BAKANLIĞI

DSÖ TÜTÜN KONTROLÜ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ

Uygulama Rehberi

Madde 5.3; Madde 8; Madde 11; Madde 13

T K Ç S

DSÖ TÜTÜN KONTROLÜ
ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ

DSÖ TÜTÜN KONTROLÜ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ

Uygulama Rehberi

Madde 5.3; Madde 8; Madde 11; Madde 13

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI
Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

ISBN : 978-975-590-326-2
Sağlık Bakanlığı Yayın No : 797

YAYIN KOMİTESİ

Dr. Seraceddin Çom
Uzm. Dr. Hasan İrmak
Dr. Hüseyin İlter
Uzm. Dr. Peyman Altan

Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürü
Temel Sağlık Hizmetleri Gn. Md. Yard.
Daire Başkanı
Çeviri Editörü

Şükrü Demircan

Çevirmen*

* Lingo Konferans Tercümanlığı ve Çeviri Hizmetleri

© Sağlık Bakanlığı, Türkiye, 2010

Dünya Sağlık Örgütü Genel Direktörü Türkçe bir baskı için çeviri haklarını Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı'na vermiş bulunmaktadır ve Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı kitabın Türkçe baskısından tek başına sorumludur.

Bu çeviri kitabının bütün hakları Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığına, Orijinal içeriğinde yer alan bilgi ve görsel metaryel ile ilgili her türlü sorumluluk yazarlara aittir. Çevirinin doğruluğundan bu yayının çevirmenleri sorumludur. Kitabın tamamı ya da bir bölümü yazılı izin alınmaksızın elektronik ya da mekanik yöntemlerle kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz. Kaynak olarak belirtilmesi koşulu ile alıntı yapılabilir.

© Ministry of Health, Turkey, 2010

The translator of this publication is responsible for the accuracy of the translation.

Orijinal kitap, Dünya Sağlık Örgütü tarafından
WHO Framework Convention on Tobacco Control: guidelines for implementation Article 5.3; Article 8; Article11; Article13 adlı
ile 2009 yılında İngilizce dilinde yayınlanmıştır.
© Dünya Sağlık Örgütü, 2009

Issued in English by the World Health Organization in 2009 under the title
WHO Framework Convention on Tobacco Control: guidelines for implementation Article 5.3; Article 8; Article 11; Article 13
© World Health Organization, 2009

Sayfa Düzenleme ve Baskı:

Anıl Matbaacılık Ltd. Şti. • Tel:(0312) 229 37 41 - 42
Ankara, Türkiye'de basılmıştır.

Bu dokümana www.saglik.gov.tr web adresinden ulaşılabilir.

İÇİNDEKİLER

DSÖ TÜTÜN KONTROLÜ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ MADDE 5.3'ÜN UYGULAMA REHBERİ

Tütün kontrolü ile ilgili halk sağlığı politikalarının tütün endüstrisinin ticari ve diğer çıkarlarından korunması..... 11

DSÖ TÜTÜN KONTROLÜ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ MADDE 8'İN UYGULAMA REHBERİ

Tütün dumanına maruz kalmaktan korunma 29

DSÖ TÜTÜN KONTROLÜ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ MADDE 11'İN UYGULAMA REHBERİ

Tütün ürünlerinin paketlenmesi ve etiketlenmesi.....45

DSÖ TÜTÜN KONTROLÜ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ MADDE 13'ÜN UYGULAMA REHBERİ

Tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğu 63

Önsöz

Tütünle mücadelede ilk uluslararası anlaşma olan “Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi (TKÇS)” 21 Mayıs 2003 tarihinde Dünya Sağlık Örgütünün 56. Dünya Sağlık Asamblesinde kabul edilmiştir. Çerçeve sözleşme görüşmeleri esnasında Türkiye dünyanın en önemli tütün üreten ve gelir elde eden ülkelerinden biri olmasına rağmen vatandaşlarının sağlığının her şeyden önemli olduğunun bilinci ile tütünle mücadele eden ülkeler safında yerini almış ve yüzyılın en önemli önlenebilir ölüm nedenini ortadan kaldırmak için DSÖ ve diğer ülkelerle işbirliğine başlamıştır. 28 Nisan 2004 tarihinde ülkemiz adına Sağlık Bakanımız tarafından imzalanmış olan sözleşme 25 Kasım 2004’de TBMM’de onaylanmıştır.

TKÇS’nin onaylanmasını takiben yapılacak çalışmaların planlanması ve ülkemizde tütün salgınının kontrol altına alınabilmesi amacıyla Sağlık Bakanlığının önderliğinde 2006–2010 yıllarını kapsayacak şekilde bir “Ulusal Tütün Kontrol Programı” hazırlanmıştır. Programın temel hedefi, 2010 yılına kadar ülkemizde 15 yaş üzerinde sigara içmeyenlerin oranını %80’in üzerine çıkarmak, 15 yaş altında ise %100’e yakın olmasını sağlamaktır.

TKÇS ve protokolleri uygulama yükümlülüğü TKÇS’ye taraf olan devletlere aittir. Konusu “Tütün kontrolü ile ilgili halk sağlığı politikalarının tütün endüstrisinin ticari ve diğer çıkarlarından korunması” olan Madde 5.3, “Tütün dumanına maruz kalmaktan korunma” konulu Madde 8, “Tütün ürünlerinin paketlenmesi ve etiketlenmesi” konulu Madde 11 ve “Tütün reklamı, promosyonu ve sponsorluk” konulu Madde 13’ün yer aldığı bu uygulama rehberi söz konusu maddelerin en etkili şekilde nasıl uygulanacağına dair yöntemlere yer vermektedir.

Ülkemizde TKÇS maddelerinin hakkıyla uygulanmasında sorumlu tüm kurum ve kuruluşlar, yükümlülüklerini yerine getirmek hususunda azami çabayı sarf etmektedirler. Bunun en güzel sonucu Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanunun yurt çapında başarıyla uygulanmasıdır.

Uzun yıllardan beri toplumumuzu etkisi altına alan tütün salgını ile mücadele sürekli ve etkili olmalıdır. Bu bakımdan; TKÇS sekretaryası tarafından, tarafların görüşleri alınarak hazırlanan bu uygulama rehberinin, söz konusu hedef ve taahhütlerin ülke olarak başarıyla gerçekleştirilmesinde başta Sağlık Bakanlığı olmak üzere ilgili tüm kurum ve kuruluşlara ve sivil toplum örgütlerine önemli katkılar sağlayacağına ve yol göstereceğine inancım tamdır.

Bu dokümanın hazırlanmasında emeği geçen herkese şükranlarımı sunar, tütünle mücadele konusunda ülkemizde gerçekleştirilen faaliyetlere ışık tutmasını dilerim.

Dr. Seraceddin Çom

Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürü

ÖNSÖZ

Bu yayında Taraflar Konferansının İkinci /2007) ve Üçüncü (2008) oturumlarında benimsenen ilk rehber seti yer almaktadır. Bu dört rehber Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi hükümlerinin büyük bölümünü kapsamaktadır, örneğin: tütün kontrolü ile ilgili halk sağlığı politikalarının tütün endüstrisinin ticari ve diğer çıkarlarından korunması (Madde 5.3); tütün dumanına maruz kalmaktan korunma (Madde 8); tütün ürünlerinin paketlenmesi ve etiketlenmesi (Madde 11) ve tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğu (Madde 13). Bu yayın, Çerçeve Sözleşmenin uygulanmasını teşvik etmek amacıyla Sözleşme Sekreteryası tarafından hazırlanmıştır.

Rehberin amacı, Sözleşmenin ilgili hükümleri kapsamında yükümlülüklerini yerine getirme konusunda Taraflara yardımcı olmaktır. Rehberde Taraflarca gerçekleştirilen uygulamanın farklı boyutlarına ilişkin görüşleri, deneyimleri, başarıları ve karşılaştıkları güçlükler yer almaktadır. Bu rehberle ayrıca hükümetlerin anlaşmanın uygulama sürecinde yararlanabilecekleri iyi uygulamaların ve standartların yansıtılması ve teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

Sözleşmenin diğer maddelerine yönelik rehberler hükümetlerarası çalışma gruplarınca hazırlanmakta olup, Taraflar Konferansının ileri oturumlarında görüşülmek üzere sunulacaktır.

Rehber, Taraflar Konferansınca tesis edilen hükümetler arası çalışma gruplarında, Tarafların temsilcilerinin çalışmaları sonucu hazırlanmıştır. Bunun dışında, Taraflar, Taraflar Konferansında yürütülen yorum sürecinde ve tartışmalarda katkıda bulunmuşlardır. Konferansta ayrıca hükümetler arası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları gözlemci olarak yer alırken davet edilen uzmanlar da hazır bulunmuşlardır.

Bu kapsamlı istişare sürecinin ve Tarafların vardığı fikirbirliğinin sonucunda rehber Çerçeve Sözleşmenin uygulanmasında değerli bir araç olarak geniş çapta kabul edilmiştir.

Dr Haik Nikogosian
Sözleşme Sekreteryası Başkanı

DSÖ TÛTÛN KONTROLÛ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ MADDE 5.3 UYGULAMA REHBERİ

TÛTÛN KONTROLÛ İLE İLGİLİ HALK SAĞLIĞI POLİTİKALARININ TÛTÛN ENDÛSTRİSİNİN TİCARİ VE DİĞER ÇIKARLARINDAN KORUNMASI

GİRİŞ

Tütün kontrolü sürecinde şeffaflığa ilişkin WHA54.18 sayılı Dünya Sağlık Asamblesi kararında, Tütün Endüstrisi Uzmanlar Komitesi Dokümanlarının bulgularından alıntı yapılarak “tütün endüstrisi, yıllardır hükümetlerin ve DSÖ’nün tütün salgınıyla mücadele etmeye yönelik halk sağlığı politikalarını uygulama çalışmalarını sekteye uğratma konusunda açık bir niyet çerçevesinde hareket etmektedir” denilmektedir.

DSÖ Tütün Kontrolü Kontrol Sözleşmesinin Giriş Bölümünde Tarafların¹ “tütün endüstrisinin tütün kontrolü çalışmalarını baltalama veya sekteye uğratma çabalarına karşı tetikte olmaları ve endüstrinin tütün kontrolü çalışmalarını olumsuz etkileyebilecek aktivitelerinden haberdar olmaları” gerekliliği vurgulanmıştır.

Ayrıca, Sözleşmenin 5.3 Maddesinde “Taraflar, tütün kontrolüyle ilgili halk sağlığı politikalarını belirlemede ve uygulamada bu politikaları tütün endüstrisinin ticari ve diğer çıkarlarından koruma adına ulusal hukuklarına uygun olarak korumak amacıyla gerekli tedbirleri alacaklardır” denilmektedir.

Taraflar Konferansı FCTC/COP2(14) sayılı kararıyla Sözleşmenin 5.3. Maddesinin uygulanmasına yönelik rehber geliştirmesi amacıyla bir çalışma grubu teşkil etmiştir.

Taraflar, kendi tütün kontrolü politikalarını kararlaştırma ve oluşturma konusundaki egemen haklarına hiçbir zarar gelmeksizin, ulusal hukuklarının müsaade ettiği ölçüde bu rehberi uygulamaya teşvik edilmektedirler.

1 “Taraflar’ terimi, bir sözleşmenin kendileri için bağlayıcı olduğu konusunda muvafakat veren ve sözleşmenin kendileri için yürürlükte olduğu, sözleşme yapma yetkisine sahip Ülkeler ve diğer taraflar anlamına gelmektedir”.

(Kaynak: Birleşmiş Milletler Sözleşme Koleksiyonu: <http://untreaty.un.org/English/guide.asp#signatories>)

Amaç, kapsam ve uygulanabilirlik

Sözleşmenin 5.3. Maddesinin uygulanmasında rehberin kullanılmasının ülkelerin tütün kontrolü politikalarına ve Sözleşmenin uygulanmasına yönelik kapsayıcı bir etkisi olacaktır, zira rehberde Devlete ait olanlar da dâhil tütün endüstrisinin, Sözleşmenin Giriş Bölümünde, özel tütün kontrolü politikalarına atıfta bulunan maddelerde ve DSÖ Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Konferansının Usul Kurallarında ifade edildiği üzere, belirli tütün kontrolü politika alanlarına müdahalede bulunulacağı gerçeği kabul edilmektedir.

Bu rehberin amacı, tütün kontrolünün tütün endüstrisinin ticari ve diğer çıkarlarından koruyan çalışmalarının kapsamlı ve etkili olmasını sağlamaktır. Taraflar tütün kontrolüyle ilgili halk sağlığı politikalarını etkileme konusunda çıkarı veya yetkisi bulunan bütün devlet organlarında bu tedbirleri uygulamalıdır.

Bu rehberin amacı Taraflara² Sözleşmenin 5.3. Maddesi çerçevesindeki yasal yükümlülüklerini yerine getirmede yardımcı olmaktır. Rehber, tütün endüstrisinin müdahalelerine karşı bilinen en iyi bilimsel kanıtlar ve Tarafların deneyimleri üzerine yapılandırılmıştır.

Rehber, Tarafların tütün kontrolüyle ilgili halk sağlığı politikalarının belirlenmesi ve uygulanması için uygundur. Ayrıca bu politikaların oluşturulmasına, uygulanmasına, idaresine veya yürürlüğüne katkıda bulunan veya bulunabilecek kişiler, organlar veya kurumlar için de uygulanabilir.

Rehber Taraflardan her birinin yetkisi çerçevesindeki hükümet yetkilileri, temsilcileri, her türlü ulusal, kamusal, il, belediye, yerel veya diğer kamu veya yarı kamu kurumunda çalışan personel ve kendi adına hareket eden her türlü şahıs için geçerlidir. Tütün kontrolü politikalarının belirlenmesinden, uygulanmasından ve bu politikaların tütün endüstrisi çıkarlarına karşı korunmasından sorumlu her devlet organı (yürütme, yasama ve yargı) hesap verebilir olmalıdır.

Çok sayıda kanıtla da ortaya konduğu üzere, tütün endüstrisinin Sözleşme Taraflarının uygulamakla yükümlü olduğu tütün kontrol önlemleri gibi önlemlerin belirlenmesi ve uygulanması sürecine müdahale etmek için kullandığı çok çeşitli stratejiler ve taktikler bulunmaktadır. Bu rehberde önerilen önlemlerle tütün endüstrisi

---

² Rehber, gerekli durumlarda bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşlarına da atıfta bulunmaktadır.

kadar endüstrinin çıkarları adına çalışan kuruluşların ve bireylerin müdahalelerinden korunma sağlanması amaçlanmaktadır.

Rehberde yer alan öneriler Taraflarca mümkün olan en geniş kapsamıyla uygulanmalıdır. Bunun yanında, Taraflara, Sözleşmenin 5.3. Maddesinde bahsedilen hedeflere en iyi şekliyle ulaşma adına rehberi kendi koşullarına uyarlarlarken rehberde bulunan önlemlerle sınırlı kalmamaları şiddetle önerilmektedir.

REHBER İLKELER

Birinci İlke: Tütün endüstrisinin çıkarları ile halk sağlığı çıkarları arasında kökten ve uzlaştırılmaz bir ihtilaf vardır.

Tütün endüstrisi, bağımlılık yapıcı olduğu, hastalıklara ve ölüme yol açtığı ve yoksulluğun derinleşmesi de dâhil çok çeşitli toplumsal düzensizliklere neden olduğu bilimsel olarak kanıtlanmış bir ürünü üretmekte ve teşvik etmektedir. Bu yüzden, Taraflar tütün kontrolüyle ilgili halk sağlığı politikalarının oluşturulmasını ve uygulanmasını tütün endüstrisinden mümkün olan en kapsamlı şekilde korumalıdır.

İkinci İlke: Taraflar, tütün endüstrisi veya endüstrinin çıkarları adına çalışanlar ile ilişkilerinde hesap verebilir ve şeffaf olmalıdırlar.

Taraflar tütün endüstrisi ile tütün kontrolüne veya halk sağlığına ilişkin her türlü etkileşimin hesap verilebilir ve şeffaf olmasını sağlamalıdır.

Üçüncü İlke: Taraflar, tütün endüstrisinin ve endüstrinin çıkarları adına çalışanların hesap verebilir ve şeffaf bir biçimde çalışmalarını ve hareket etmelerini gerekli kılmalıdır.

Bu rehberin etkili biçimde uygulanabilmesi için, tütün endüstrisi Taraflara gerekli bilgileri sağlamalıdır.

Dördüncü İlke: Ürünleri ölümcül olduğundan, tütün endüstrisine iş kurma veya işlerini yürütme konusunda teşvik sağlanmamalıdır.

Tütün endüstrisine yönelik herhangi bir ayrıcalıklı muamele tütün kontrol politikası ile çelişkiye düşmek anlamına gelecektir.

ÖNERİLER

Aşağıda yer alan önemli aktiviteler tütün endüstrisinin halk sağlığı politikalarına müdahaleleri karşısında önlem alınması amacıyla önerilmektedir:

- 1) Tütün ürünlerinin bağımlılık yapıcı ve zararlı yapısı ile tütün endüstrisinin Tarafların tütün kontrol politikalarına müdahaleleri hakkında farkındalık yaratılması.
- 2) Tütün endüstrisi ile etkileşimleri sınırlayıcı önlemlerin oluşturulması ve bu etkileşimlerde şeffaflığın sağlanması.
- 3) Tütün endüstrisi ile ortaklıkların ve bağlayıcı veya uygulanabilir nitelikte olmayan anlaşmaların reddedilmesi.
- 4) Hükümet yetkililerinin ve çalışanlarının her türlü çıkar çatışmasından kaçınması.
- 5) Tütün endüstrisi tarafından sağlanan bilgilerin şeffaf ve doğru olmasının gerekli kılınması.
- 6) Tütün endüstrisinin “kurumsal sosyal sorumluluk” olarak tanımladığı faaliyetler de dâhil her türlü “sosyal sorumluluk” faaliyetinin normal faaliyetler tanımının dışında tutulması ve bu tür faaliyetlerin düzene konması.
- 7) Tütün endüstrisine ayrıcalıklı muamelede bulunulmaması.
- 8) Devlete ait tütün şirketlerine de tütün endüstrisine gösterilen aynı muamelenin gösterilmesi.

Tütün kontrolüyle ilgili halk sağlığı politikalarını tütün endüstrisinin ticari ve diğer çıkarlarından korumak adına üzerine mutabakata varılmış önlemler aşağıda yer almaktadır. Taraflar uygulayacakları önlemlerde bu rehberle sınırlı kalmamaya teşvik edilmektedir; rehber Tarafların bu önerilere uygun daha katı gereksinimlerin getirmesini hiçbir şekilde engellememektedir.

(1) Tütün ürünlerinin bağımlılık yapıcı ve zararlı yapısı ile tütün endüstrisinin Tarafların tütün kontrol politikalarına müdahaleleri hakkında farkındalık yaratılması.

Devletin bütün kurumları ve halk, endüstrinin tütün kontrolüyle ilgili halk sağlığı politikalarının belirlenmesine ve uygulanmasına karşı geçmişte ve günümüzde ne türlü müdahalelerde bulunduğu konusunda bilgiye ve farkındalığa ihtiyaç duymaktadır. Çerçeve Sözleşmenin bütününün başarıyla uygulanabilmesi için bu tür girişimlere karşı özel önlem alınması gereklidir.

Öneriler

- 1.1 Taraflar, Sözleşmenin 12. Maddesini göz önünde tutarak, hükümetin bütün birimlerini ve halkı tütün ürünlerinin bağımlılık yapıcı ve zararlı özellikleri, halk sağlığı politikalarını tütün endüstrisinin ticari ve diğer çıkarlarından koruma gereği ve tütün endüstrisinin tütün kontrolüyle ilgili halk sağlığı politikalarının oluşturulmasına ve uygulanmasına müdahale etmek amacıyla kullandığı stratejiler ve taktikler konusunda bilgilendirmeli ve eğitmelidirler.
- 1.2 Taraflar ayrıca tütün endüstrisinin kendi adına veya çıkarlarını daha da ileri götürmek maksadıyla açık veya örtük biçimde hareket edecek bireyleri, paravan grupları veya bağlantılı kuruluşları kullanmasıyla ilgili farkındalık yaratmalıdırlar.

(2) Tütün endüstrisi ile etkileşimleri sınırlayıcı önlemlerin tesis edilmesi ve bu etkileşimlerde şeffaflığın sağlanması.

Taraflar, tütün kontrolüyle ilgili halk sağlığı politikalarını belirlemede ve uygulamada tütün endüstrisi ile gerekli her türlü etkileşimi, bu tür etkileşimlerin sonucu olarak veya bu etkileşimler hesabına gerçek veya olası bir ortaklık veya işbirliği algısı yaratmayacak biçimde yürütmelidir. Tütün endüstrisinin böylesi bir algıya mahal verecek biçimde bir tavra bürünmesi durumunda Taraflar bu algıyı önleyecek veya düzeltecek önlemleri almalıdırlar.

Öneriler

- 2.1 Taraflar tütün endüstrisiyle ancak tütün endüstrisini ve tütün ürünlerini etkili biçimde düzenleme amacıyla ve bu amaçlar gerektirdiği zaman etkileşime geçmelidir.
- 2.2 Tütün endüstrisiyle etkileşimde bulunulması gerektiğinde, Taraflar bu etkileşimlerin şeffaf biçimde yürütülmesini sağlamalıdırlar. Mümkün olan her durumda bu etkileşimler açık biçimde, sözelimi halka açık duruşmalar, etkileşimlerin kamuoyuna duyurulması, bu etkileşimlerin kayıtlarının kamuoyuyla paylaşılması gibi yöntemlerle yürütülmelidir.

(3) Tütün endüstrisi ile ortaklıkları ve bağlayıcı veya uygulanabilir nitelikte olmayan anlaşmaların reddedilmesi.

Tütün endüstrisi halk sağlığı politikalarının belirlenmesi veya uygulanması ile ilgili hiçbir girişime ortak olmamalıdır, çünkü çıkarları halk sağlığının hedefleriyle doğrudan çatışma halindedir.

Öneriler

- 3.1 Taraflar tütün endüstrisiyle ya da endüstrinin çıkarları adına çalışan herhangi bir kuruluşla veya kişiyle ortaklıkları, bağlayıcı veya uygulanabilir nitelikte olmayan anlaşmaları kabul etmemeli, desteklememeli ve onaylamamalıdır.
- 3.2 Taraflar tütün endüstrisinin tütün kontrolüyle doğrudan veya dolaylı bağlantılı herhangi bir gençlik aktivitesi, halk eğitimi veya başka bir girişim düzenlemesini, tanıtımını yapmasını veya bahsedilen türde girişimlere katılmasını veya bunları gerçekleştirmesini kabul etmemeli, desteklememeli veya onaylamamalıdır.
- 3.3 Taraflar tütün endüstrisinin yasal olarak yürürlükte bulunan tütün kontrolü önlemleri için ikame olarak teklif ettiği gönüllü olarak hazırlanan hiçbir ihtiyari yasa veya belgeyi kabul etmemeli, desteklememeli veya onaylamamalıdır.
- 3.4 Taraflar, tütün endüstrisinden gelen hiçbir destek teklifini ya da tütün endüstrisi tarafından veya tütün endüstrisi ile işbirliği içerisinde hazırlanan hiçbir tütün kontrolü mevzuatını veya politikasını kabul etmemeli, desteklememeli veya onaylamamalıdır.

(4) Hükümet yetkililerinin ve çalışanlarının her türlü çıkar çatışmasından kaçınması.

Tütün endüstrisiyle ticari veya diğer çıkarları bulunan kuruluşların veya bireylerin tütün kontrolüyle ilgili halk sağlığı politikalarına dâhil olmalarının olumsuz bir etki doğurma ihtimali çok yüksektir. Tütün kontrolü alanında çalışan hükümet yetkililerinin ve çalışanlarının çıkar çatışmalarına ilişkin açık kuralların konması, bu politikaların tütün endüstrisinin müdahalelerinden korunması bakımından önemli bir araçtır.

Tütün endüstrisi tarafından hükümet kurumlarına, yetkililerine veya çalışanlarına verilecek nakdi veya aynı ödemeler, hediye, hizmetler

- 4.7 Devlet kurumları ve organları, ilgili Tarafın Devlete ait bir tütün şirketindeki mülkiyet çıkarının yönetilmesi ile sorumlu oldukları durumlar dışında, tütün endüstrisiyle herhangi bir mali ilişkiye girmemelidirler.
- 4.8 Taraflar, tütün endüstrisi tarafından istihdam edilen hiçbir şahsın veya tütün endüstrisinin çıkarları adına çalışan hiçbir kuruluşun tütün kontrolü veya halk sağlığı politikalarını belirleyen veya uygulayan herhangi bir hükümet organının, komitesinin, danışma grubunun üyesi olmasına müsaade etmemelidirler.
- 4.9 Taraflar, tütün endüstrisi tarafından istihdam edilen hiçbir şahsın veya tütün endüstrisinin çıkarları adına çalışan hiçbir kuruluşun Taraflar Konferansı delegasyonlarında veya toplantılarında, Taraflar Konferansının alt organlarında veya Taraflar Konferansının kararları uyarınca tesis edilen diğer organlarda görev almalarına müsaade etmemelidirler.
- 4.10 Taraflar hiçbir kamu veya yarı kamu görevlisinin veya çalışanının tütün endüstrisinden aynı veya nakdi ödeme, hediye veya hizmet kabul etmesine olanak tanımamalıdır.
- 4.11 Taraflar, ulusal hukuk ve anayasa ilkelerini dikkate alarak, tütün endüstrisinin veya tütün endüstrisinin çıkarları adına çalışan birimlerin siyasi partilere, adaylara veya kampanyalara katkıda bulunmalarını yasaklayıcı etkili tedbirler uygulamalı ya da bu tür katkıların eksiksiz olarak açıklanmasını gerekli kılmalıdır.

(5) Tütün endüstrisi tarafından sağlanan bilgilerin şeffaf ve doğru olmasının gerekli kılınması.

Taraflar tütün endüstrisinin halk sağlığı politikalarına müdahalesini önlemek için etkili önlemler almak amacıyla tütün endüstrisinin faaliyetleri ve uygulamaları ile ilgili bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar; bu nedenle, endüstrinin işleyişinin şeffaf olmasını sağlamalıdır. Sözleşmenin 12. Maddesi uyarınca Tarafların bu tür bilgilere ulusal hukuka uygun olarak kamu erişimini sağlamaları gereklidir.

Sözleşmenin 20.4. Maddesi, Tarafların, diğer gereksinimler yanında, tütün endüstrisinin uygulamaları ile tütün yetiştiriciliği hakkındaki bilgi

alışverişlerini teşvik etmeleri ve kolaylaştırmaları gereklidir. Her Taraf, Sözleşmenin 20.4(c) Maddesine uygun olarak Sözleşme veya ulusal tütün kontrol faaliyetleri üzerinde etkisi olabilecek tütün üretim ve imalat faaliyetleri ile tütün endüstrisinin faaliyetleri ile ilgili bilgilerin düzenli biçimde toplanıp duyurulması amacıyla tedricen küresel bir sistem kurmalı ve idame ettirmelidir.

Öneriler

- 5.1 Taraflar, tütün endüstrisinin bütün çalışmalarının ve faaliyetlerinin şeffaf olmasını temin edecek önlemleri almalı ve uygulamalıdır.
- 5.2 Taraflar tütün endüstrisinin veya endüstrinin çıkarları adına çalışanların tütün üretimi, imalatı, pazar payı, pazarlama harcamaları, gelirler ve ayrıca lobicilik, hayır işleri, siyasi katkılar ve Sözleşmenin 13. Maddesi kapsamında yasaklanmış veya henüz yasaklanmamış diğer bütün faaliyetler³ ile ilgili bilgileri periyodik olarak sunmalarını gerekli kılmalıdır.
- 5.3 Taraflar tütün endüstrisine bağlı tüzel kişilerin, bağlı kuruluşların ve lobiciler de dâhil kendi adına faaliyet gösteren bireylerin kamuya açıklanmasına veya tesciline ilişkin kuralları gerekli kılmalıdır.
- 5.4 Taraflar, tütün endüstrisinin yanlış veya yanıltıcı bilgi vermesi durumunda iç hukuklarına uygun olarak zorunlu cezalar uygulamalıdır.
- 5.5. Taraflar, tütün endüstrisinin faaliyetlerine ilişkin kapsamlı bilgilerin Sözleşmenin 12(c) Maddesi uyarınca bir kamu bilgi havuzu vb. marifetiyle kamu erişimine açık tutulması için etkili yasama, yürütme, idari ve diğer önlemleri benimsemeli ve uygulamalıdır.

(6) Tütün endüstrisinin “kurumsal sosyal sorumluluk” olarak tasvir ettiği aktiviteler de dâhil her türlü “sosyal sorumluluk” faaliyetinin normal faaliyetler görüntüsünden uzaklaştırılması ve bu tür faaliyetlerin düzene konması.

Tütün endüstrisi üretilen ve sattığı ürünün öldürücü özelliği ile kendi imajı arasında mesafe koymak ve halk sağlığı politikalarının belirlenmesine

³ Yasayla korunan ticari sırlar ve gizli sırlar bunun dışındadır.

ve uygulanmasına müdahale etmek amacıyla sosyal sorumluluk olarak tanımlanan faaliyetler yürütmektedir. Tütün endüstrisinin “sosyal sorumluluk” olarak nitelendirdiği ve tütün tüketimini teşvik etmeyi amaçlayan bu faaliyetler de bir pazarlama ve halkla ilişkiler stratejisidir ve Sözleşmenin reklam, tanıtım ve sponsorluk tanımı kapsamına girmektedir.

DSÖ’ye göre tütün endüstrisinin kurumsal sosyal sorumluluğu⁴ kendi içerisinde çelişki arz etmektedir, zira endüstrinin esas işlevleri tütün kontrolüyle ilgili halk sağlığı politikalarının hedefleriyle çelişmektedir.

Öneriler

- 6.1 Taraflar, hükümetin bütün birimlerinin ve kamuoyunun, tütün endüstrisi tarafından sosyal sorumluluk olarak nitelenen çerçevede yürütülen faaliyetlerinin gerçek amacı ve kapsamı hakkında bilgilendirilmelerini ve farkındalıklarının artırılmasını sağlamalıdır.
- 6.2 Taraflar, tütün endüstrisi tarafından sosyal sorumluluk olarak nitelenen faaliyetleri onaylamamalı, desteklemeli, bu tür faaliyetlerle ortaklık kurmamalı veya bu tür faaliyetlere katılmamalıdır.
- 6.3 Taraflar, tütün endüstrisi veya tütün endüstri adına hareket eden şahıslar tarafından sosyal sorumluluk olarak nitelenen faaliyetlerin veya bu tür faaliyetler için yapılan harcamaların yıllık rapor gibi yasal harcama raporları dışında kamuya açıklanmasına izin vermemelidirler.⁵
- 6.4 Taraflar hiçbir hükümet biriminin veya kamu sektörünün, tütün endüstrisinden veya endüstrinin çıkarları adına çalışanlardan yasal anlaşmalardan veya hukuki olarak bağlayıcı ve uygulanması gerekli anlaşmalardan kaynaklananlar dışında siyasi, sosyal, eğitimle ilgili, topluma yönelik katkılar kabul etmelerine izin vermemelidirler.

(7) Tütün endüstrisine ayrıcalıklı muamelede bulunulmaması.

Bazı hükümetler tütün endüstrisinin yatırımlarını teşvik etmekte, hatta

4 WHO. *Tobacco industry and corporate social responsibility – an inherent contradiction* (DSÖ. *Tütün endüstrisi ve sosyal sorumluluk – kendi içinde bir çelişki*). Cenevre, Dünya Sağlık Örgütü, 2004.

5 Bu konu, DSÖ Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin 13. Maddesine ilişkin uygulama rehberinde tütün reklamı, promosyonu ve sponsorluğu açısından ele alınmaktadır.

yasal yürürlüğü bulunan vergilerden kısmi veya tamamen muaf tutma gibi mali teşviklerle destek sağlamaktadırlar.

Taraflar kendi ekonomik, mali veya vergilendirme politikalarını belirleme ve oluşturma yönündeki egemen hakları saklı olmak kaydıyla, tütün kontrolüne ilişkin taahhütlerine uymalıdır.

Öneriler

- 7.1 Taraflar, işkürmeveyayürütmekonusundatütünendüstrisine teşvik, imtiyaz ya da fayda sağlamamalıdır.
- 7.2 Devlete ait bir tütün endüstrisi olmayan Taraflar, tütün endüstrisinde ve ilgili teşebbüslerde yatırım yapmamalıdır. Devlete ait bir tütün endüstrisine olan Taraflar, tütün endüstrisinde yapılan hiçbir yatırımın Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesini tamamiyle uygulamalarına engel olmasını garanti altına almalıdırlar.
- 7.3. Taraflar tütün endüstrisine ayrıcalıklı hiçbir vergi muafiyeti vermemelidirler.

(8) Devlete ait tütün şirketlerine de tütün endüstrisine gösterilen muamelenin gösterilmesi.

Tütün endüstrisi Devlete ait olabilir, hükümet dışı sektöre ait olabilir veya her ikisinin bileşimi olabilir.

Öneriler

- 8.1 Taraflar, tütün kontrolü politikası belirlenmesi ve uygulanması konusunda Devlete ait tütün endüstrisine de tütün endüstrisinin diğer üyelerine gösterilen muamelenin gösterilmesini sağlamalıdır.
- 8.2 Taraflar, tütün kontrolü politikası oluşturmanın ve uygulamasının tütün endüstrisinin gözetiminden veya yönetiminden ayrı tutulmasını sağlamalıdır.
- 8.3. Taraflar, Devlete ait tütün endüstrisinin temsilcilerinin Taraflar Konferansının hiçbir toplantısında Taraflar Konferansının alt organlarında veya Taraflar Konferansının kararları uyarınca tesis edilen diğer organlarda veya delegasyonlarda temsil edilmelerine müsaade etmemelidirler.

YÜRÜRLÜK VE İZLEME

Yürürlük

Taraflar Sözleşmenin 5.3. Maddesi ve bu rehber kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla yürürlük mekanizmalarını oluşturmalı veya mümkün olduğunca mevcut yürürlük mekanizmalarını kullanmalıdırlar.

Sözleşmenin 5.3. Maddesinin ve bu rehberin uygulamasının izlenmesi

Sözleşmenin 5.3. Maddesinin ve bu rehberin uygulanmasının izlenmesi, etkili tütün kontrolü politikalarının başlatılması ve uygulanması için esastır. Bu aynı zamanda, Dünya Sağlık Örgütü Tütünsüz Girişiminin tütün endüstrisi izleme veritabanı gibi mevcut model ve kaynakların kullanıldığı tütün endüstrisinin izlenmesini de kapsamalıdır.

Tütün endüstrisi ile bağlantısı bulunmayan sivil toplum kuruluşları ve sivil toplumun diğer üyeleri tütün endüstrisinin izlenmesinde önemli bir rol üstlenebilirler.

Bütün devlet birimlerinin meslek ilkelerinde veya personel düzenlemelerinde “muhbir işlevine” yer verilmeli ve muhbirler için yeterli koruma sağlanmalıdır.

Ayrıca, Taraflar bu rehberin uygulanmasını sağlamak amacıyla dava açma gibi mekanizmaları kullanmaya, bunlara yürürlük kazandırmaya ve ombudsman sistemi gibi şikayet usullerini kullanmaya teşvik edilmelidirler.

ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ VE REHBERİN REVİZE EDİLMESİ

Tütün endüstrisinin tütün kontrolüne ilişkin halk sağlığı politikalarının geliştirilmesine müdahalesini önleme konusunda ilerleme kaydedebilmek için uluslararası işbirliği esastır. Sözleşmenin 20.4 Maddesi, gelişmekte olan Taraf ülkelerin ve ekonomisi geçiş halinde olan Tarafların özel ihtiyaçlarını da dikkate alarak ve bunları tanımlayarak, tütün endüstrisinin uygulamaları konusunda bilgi ve deneyim toplamak ve bilgi-deneyim alışverişi için bir zemin oluşturmaktadır.

Tütün endüstrisinin kullandığı taktikleri ve stratejileri göz önüne alarak ve endüstrinin faaliyetlerini izleyerek ulusal ve uluslar arası

YARARLI BİLGİ KAYNAKLARI

İlgili Literatür

Brandt AM. *The cigarette century. The rise, fall, and deadly persistence of the product that defined America*. New York, Basic Books, 2007.

Chapman S. *Making smoking history. Public health advocacy and tobacco control*. Oxford, Blackwell Publishing, 2007.

Callard C, Thompson D, Collishaw N. *Curing the addiction to profits: a supply-side approach to phasing out tobacco*. Ottawa, Dumansız Kanada için Politika Alternatifleri Hekimler Merkezi, 2005.

Feldman EA, Bayer R (Ed.). *Unfiltered: conflicts over tobacco policy and public health*. Boston, Harvard University Press, 2004.

Gilmore A vd. *Continuing influence of tobacco industry in Germany*. Lancet, 2002, 360:1255.

Hastings G, Angus K. *The influence of the tobacco industry on European tobacco control policy*. In: *Tobacco or health in the European Union. Past, present and future*. Luxembourg, Avrupa Komisyonu Resmi Yayınlar Ofisi, 2004:195–225.

Lavack A. *Tobacco industry denormalization campaigns: a review and evaluation*. Ottawa, Health Canada, 2001.

Mahood G. *Tobacco industry denormalization. Telling the truth about the tobacco industry's role in the tobacco epidemic*. Toronto, Tütün Endüstrisinin Denormalizasyonu Kampanyası, 2004.

Pan American Health Organization. *Profits over people. Tobacco industry activities to market cigarettes and undermine public health in Latin America and the Caribbean*. Washington DC, Pan American Sağlık Örgütü, 2002.

Simpson D. *Germany: still sleeping with the enemy*. Tobacco Control, 2003, 12:343–344.

Hammond R, Rowell A. *Trust us. We're the tobacco industry*. Baltimore, Johns Hopkins University Press, 2001.

World Health Organization. *Tobacco company strategies to undermine tobacco control activities at the World Health Organization*. Cenevre, Dünya Sağlık Örgütü, 2000.

World Health Organization. *Tobacco industry and corporate social responsibility – an inherent contradiction*. Cenevre, Dünya Sağlık Örgütü, 2004.

Yach D, Bialous S. *Junking science to promote tobacco*. American Journal of Public Health, 2001, 91:1745–1748.

Web kaynakları

DSÖ web siteleri:

Tütünsüzlük Girişimi: <http://www.who.int/tobacco/en/>

Tütünle ilgili DSÖ yayınları: <http://www.who.int/tobacco/resources/publications/en/>

DSÖ Avrupa Bölge Ofisi: <http://www.euro.who.int/healthtopics/HT2ndLvIPage?HTCode=smoking>

Amerika’larda tütün kontrolü (İngilizce ve İspanyolca):

<http://www.paho.org/english/ad/sde/ra/Tobabout.htm>

Tütün kontrolüne ilişkin genel, bölgesel veya ulusal bilgi ve konular içeren web siteleri:

Sigara ve Sağlık Eylem, İngiltere (tütün endüstrisine yönelik özel bir sayfa):

http://www.newash.org.uk/ash_r3iitasl.htm

Ulu Şirket Hesap Verebilirliği Çok Uluslu Tütün Şirketlerinin Hesap Verebilirlik Ağı:

www.stopcorporateabuse.org

Tütün kontrolünün ekonomisi: <http://www1.worldbank.org/tobacco/>

Avrupa Komisyonu: http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/Tobacco/tobacco_en.htm

Avrupa Sigarayı Önleme Ağı: <http://www.ensp.org/>

Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi İttifakı: <http://www.fctc.org/>

Uluslararası Sağlık Geliştirme ve Eğitim Birliği: <http://www.iuhpe.org/?page=18&lang=en>

DSÖ Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi Madde 5.3

Tütün Kontrolü Örnek Mevzuat kılavuzu:

http://www.iuhpe.org/?lang=en&page=publications_report2

Tütün endüstrisi: http://tobacco.health.usyd.edu.au/site/supersite/links/docs/tobacco_ind.htm

Dumansız Ortaklık: <http://www.smokefreepartnership.eu/>

Tayland Sağlık Geliştirme Enstitüsü: <http://www.thpinhf.org/>

Çevrim içi Tütün Ansiklopedisi: <http://www.tobaccopedia.org/>

Tütünle ilgili diğer web siteleri:

Çeşitli uluslararası ve ulusal tütün kontrolü web siteleri:

<http://www.tobacco.org/resources/general/tobsites.html>

Ulusal tütün kontrolü web siteleri:

<http://www.smokefreepartnership.eu/National-Tobacco-Control-websites>

Tütünle mücadele kaynakları merkezi: <http://www.tabac-info.net/>

Fransa Ulusal Tütün Kontrol Komitesi: <http://www.cnct.org>

Fransa Tütün Kontrol Dairesi: <http://www.oft-asso.fr/>

Sigara ve tütün kontrolü ile ilgili son haberler: <http://www.globalink.org>

Fransa Sağlık, Gençlik ve Spor Bakanlığı: <http://www.sante.gouv.fr/>

DSÖ Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi Madde 8

Temel hususlar

Bu rehberin geliştirilmesi aşağıdaki temel hususlardan etkilenmiştir.

- (a) Madde 8'in metninde şekillendirilen tütün dumanından koruma görevi temel insan hakları ve özgürlüklerini temel alır. İkinci el tütün dumanının tehlikeleri düşünüldüğünde, birçok uluslar arası yasal organlar tarafından tanındığı (Dünya Sağlık Örgütü Tüzüğü, Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Konvansiyonu ve Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Akdi dahil), DSÖ Çerçeve Sözleşmesinin girişinde resmi olarak benimsendiği ve birçok ulusun anayasasında tanındığı üzere, tütün dumanından koruma görevi diğerlerinin yanı sıra yaşama hakkı ve ulaşılabilir en yüksek sağlık standardı hakkı içindedir.
- b) Bireyleri tütün dumanından koruma görevi hükümetlerin bireyleri, temel hak ve özgürlüklerine karşı olan tehditlerden korumak için yasa çıkarma yükümlülüğüne karşılık gelir. Bu yükümlülük yalnızca belirli bir kesim için değil her birey için geçerlidir.
- (c) Çok sayıda güvenilir bilimsel kuruluş ikinci el tütün dumanı içiciliğinin kanserojen olduğunu belirlemiştir. DSÖ Çerçeve Sözleşmesinin bazı Tarafları (örneğin, Finlandiya ve Almanya) pasif tütün dumanı içiciliğini kanserojen olarak sınıflandırmışlardır ve iş yerinde buna maruz kalmaktan korumayı sağlık ve güvenlik yasalarına dâhil etmişlerdir. Bu nedenle Madde 8'in gereklerine ek olarak Taraflar mevcut iş yeri kanunlarına veya kanserojenler dâhil zararlı maddelere maruz kalmayla ilgili diğer kanunlarına uygun biçimde tütün dumanına maruz kalmanın tehlikesini ele almakla yükümlü olabilirler.

Beşinci ilke:

Dumansızlık önlemlerine desteği artırma ve buna uyumluluğu sağlamada sivil toplumun merkezi bir rolü vardır ve yasanın geliştirilmesi, uygulanması ve yürütülmesinde etkin ortak olarak dâhil edilmelidir.

Altıncı ilke:

Dumansız hava sahası yasasının uygulanması, yürütülmesi ve etkisi izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Bu, DSÖ Çerçeve Sözleşmesi'nin 20.4 maddesinde de belirtildiği gibi tütün endüstrisinin yasanın uygulanmasını ve yürütülmesini zayıflatacak etkinliklerinin izlenmesini ve bunlara tepki verilmesini içermelidir.

Yedinci ilke:

Halkın tütün dumanına maruz kalmaktan korunması güçlendirilmeli ve genişletilmelidir, gerekirse; böyle bir eylem yeni ya da düzeltilmiş bir yasayı, geliştirilmiş yürütme ile yeni bilimsel ve vaka incelemesi deneyimlerini yansıtacak diğer önlemleri içermelidir.

Tanımlar

Mevzuat geliştirmede kilit terimleri tanımlamada dikkatli olmak önemlidir. Birçok ülkedeki deneyimlere dayanan uygun tanımlara yönelik birkaç öneri burada verilmektedir. Bu kısımdaki tanımlar, Dünya Sağlık Örgütü Çerçeve Sözleşmesinde bulunan tanımları tamamlamaktadır.

“Pasif olarak maruz kalınan tütün dumanı” veya “çevresel tütün dumanı”

Dünya Sağlık Örgütü Çerçeve Sözleşmesinin 8. Maddesinin tanımladığı duman türünü açıklamak için birkaç alternatif terim ortak olarak kullanılmıştır. Bu terimler, “pasif olarak maruz kalınan sigara dumanı”, “çevresel tütün dumanı”, ve “başkalarının dumanı”nı kapsamaktadır. “Pasif içicilik” ve “tütün dumanına istem dışı olarak maruz kalma” gibi terimler, Fransa ve başka ülkelerdeki deneyimlerde tütün endüstrisinin bu terimleri “istemli olarak” maruz kalmanın kabul edilebilir olduğu bir durumu desteklemek için kullanabileceğini akla getirdiği için kaçınılması gerekmektedir. Bazen “SHS” (second hand tobacco smoke) olarak kısaltılan “pasif olarak maruz kalınan tütün dumanı” ve “ETS” (environmental tobacco smoke) olarak kısaltılan “çevresel tütün dumanı” bu ilkelerin kullandığı tercih edilen terimlerdir.

çalışanlar tarafından ortak olarak kullanılan eklenmiş veya bağlı mekânları da kapsmalıdır örneğin koridorlar, asansörler, merdiven boşlukları, lobiler, bitişik tesisler, kafeteryalar, tuvaletler, bekleme/dinlenme salonları/fuayeler, yemek odaları ve aynı zamanda hangar ve kulübe/baraka gibi ek binaları da içermelidir. Çalışma sırasında kullanılan araçlar işyerleridir ve özellikle bu şekilde tanımlanmalıdır.

Ceza evleri, ruh sağlığı enstitüleri veya bakım evleri gibi bireylerin aynı zamanda ev veya ikamet yeri olan işyerlerine dikkat edilmelidir. Bu mekânlarda diğer insanların tütün dumanına maruz kalmadan korunmaları gerekliliği göz önüne alınmalıdır.

“Toplu taşıma”

Toplu taşıma, kamunun, genellikle ücret karşılığı veya ticari kazanç için taşınmasında kullanılan bütün araçları kapsayacak şekilde tanımlanmalıdır. Toplu taşıma, taksileri de içermelidir.

ETKİN MEVZUATIN KAPSAMI

İlkeler

8. Madde insanları tütün dumanına (1) kapalı işyerlerinde, (2) kapalı kamu alanlarında, (3) toplu taşıma ve (4) “uygun görüldüğü takdirde” “diğer kamu alanlarında” maruz kalmaktan korumak için etkin tedbirlerin kabul edilmesini gerektirmektedir.

Bu gereklilik, bütün kapalı kamu alanlarının, bütün kapalı işyerlerinin, bütün toplu taşıma araçlarının ve muhtemelen diğer (açık hava veya yarı açık hava) kamu alanlarının pasif tütün dumanına maruz kalınmadığını sağlayarak bir evrensel koruma sağlama yükümlülüğü oluşturmaktadır. Sağlık veya hukuki iddialar temelinde hiçbir muafiyet haklı çıkarılamaz. Başka iddialara dayanarak istisnaların göz önüne alınması gerekiyorsa, bunlar asgari düzeyde olmalıdır. Ayrıca, bir Taraf hızlı bir biçimde genel uygulamayı gerçekleştiremiyorsa, 8. Madde, bütün istisnai durumları kaldırmak ve evrensel korumayı sağlamak için mümkün olduğu kadar hızlı hareket etme konusunda daimi bir yükümlülük oluşturmaktadır. Her bir Taraf, o Taraf için Dünya Sağlık Örgütü Çerçeve Sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl içinde evrensel koruma için çaba göstermelidir.

Pasifolarak dumanı maruz kalmanın güvenli seviyeleri bulunmamaktadır ve FCTC/COP1(15) sayılı Taraflar Konferansı kararınca bildirildiği gibi

havalandırma, hava değişimi ve belirlenmiş sigara içme alanlarının kullanımı gibi mühendislik yaklaşımları tütün dumanına maruz kalmaya karşı koruma sağlamamaktadır.

Koruma çalışma alanı olarak kullanılan motorlu taşıtlar (örneğin taksiler, ambulanslar veya teslimat taşıtları) dahil tüm iç mekan veya kapalı işyerlerinde sağlanmalıdır.

Anlaşma metni, koruma tedbirlerini sadece bütün “kapalı” kamu alanlarında değil aynı zamanda “uygun” olduğu durumlarda “diğer” (yani, açık veya yarı-açık) kamu alanlarında da gerekli kılmaktadır. Bu kanunun uygun olduğu açık ve yarı-açık kamu alanlarının tanımlanmasında Taraflar çeşitli ortamlarda olası sağlık tehlikelerine ilişkin bulguları göz önüne almalı ve bulguların bir tehlike olduğunu gösterdiği her yerde maruz kalmaya karşı en etkili korumayı sağlayacak eylemi gerçekleştirmelidir.

DESTEK VE YUMUŞAK BİR GEÇİŞ SAĞLAMAK İÇİN KAMUYU BİLGİLENDİRİN, DANIŞIN VE DAHİL EDİN

Sivil toplum ile birlikte kamunun yaşamaya ilişkin faaliyetleri anlamasını ve desteklemesi için kamu ve fikir önderleri arasında ikinci el tütün dumanına maruz kalmanın riskleri hakkında süre giden bilgilendirme kampanyaları ile bir farkındalık yaratılması hükümet birimlerinin önemli bir görevidir. Önemli paydaşlar işletmeleri, restoranları ve konaklama işletmelerini, iş veren gruplarını, ticaret birliklerini, çocukları ve gençleri temsil eden kurumları öğrenim veya inanç kurumlarını, araştırma topluluklarını ve genel kamuyu içermektedir. Farkındalık artırıcı çabalar yasanın geliştirilmesi sırasında etkilenen işletmeler ve diğer kurumlarla istişareyi içermelidir.

Kilit mesajlar, pasif olarak maruz kalınan ikinci el sigara dumanının neden olduğu zarara, kapalı alanlarda dumanın bertaraf edilmesi gerçeğinin maruz kalmadan tam olarak korunmayı garanti altına almada tek bilimsel çözüm olmasına, bütün çalışanların eşit olarak yasalarla korunması hakkı ve artan sayıdaki deneyimin dumansız alanların hem sağlığa hem de ekonomiye yarar sağladığına ve sağlık ve ekonomi arasında hiçbir şekilde pazarlık olmaması gerçeğine odaklanmalıdır. Halk eğitimi kampanyaları mevzuatın uygulanabilir veya uygun olmayabileceği ortamları da, örneğin, kişiye özel evleri hedeflemelidir.

Paydaşlarla yapılan geniş kapsamlı istişareler toplumun eğitimi ve harekete geçirilmesi ve mevzuatın yasalaşmasından sonra mevzuata

olan desteği hızlandırmak için önemlidir. Yasa benimsendikten sonra yasanın uygulanmasına, iş sahiplerine ve bina yöneticilerine kanunu ve sorumluluklarını özetleyen bilgi tedarik edilmesine ve yasal uyarı yazıları gibi kaynakların sağlanmasına kadar süren bir eğitim kampanyası olmalıdır. Bu önlemler yumuşak geçiş ve yüksek uyum seviyesi olasılığını arttıracaktır. Sigara içmeyenleri güçlendiren ve sigara içenlere yasalara uydukları için teşekkür eden mesajlar yürütmeye halkın katılımını ve yumuşak bir geçişi teşvik edecektir.

Yürütme Uyum yükümlülüğü

Etkin bir mevzuat hem etkilenen işletmelere hem de sigara içen bireylere uyum konusunda yasal sorumluluklar yüklemelidir. İhlaller için işletmelere ve hatta sigara içenlere cezalar getirmelidir. Yürütme genel olarak işletmelere odaklanmalıdır. Mevzuat, uyum sorumluluğunu, tesisin sahibine, yöneticiye veya yetki sahibi kişiye yüklemelidir ve yapmaları gereken işlemleri açık olarak tanımlamalıdır. Yükümlülükler aşağıdakileri içermelidir:

- a) girişlerde ve diğer uygun yerlerde sigara içmeye izin verilmediğini işaret eden yasal uyarı yazıları asma yükümlülüğü. Bu işaretlerin biçim ve içeriği devletin sağlık otoriteleri veya diğer kurumları tarafından belirlenmeli ve kamunun ihlalleri bildirmesi için bir telefon numarası veya diğer mekanizmalar ve tesis içinde şikâyetlerin yönlendirileceği kişinin ismi belirtilmelidir;
- b) tesislerden bütün küllüklerin kaldırılması yükümlülüğü;
- c) kurallara uyulduğunu denetleme yükümlülüğü;
- d) tesislerde sigara içilmesi konusunda bireyleri vazgeçirmek için makul olarak belirlenmiş adımların atılması yükümlülüğü. Bu adımlar, bireylere sigara içmemelerinin söylenmesi, hizmetlerin kesilmesi, bireyin tesisleri terk etmesinin istenmesi veya yasa yürütme kuruluşu veya diğer merci ile irtibata geçilmesini içerebilir.

Cezalar

Mevzuat, ihlaller için para cezalarını veya diğer mali cezaları belirlemelidir. Bu cezaların miktarı ister istemez her ülkenin özel uygulamaları ile örf ve adetlerini yansıtacak olsa da bazı ilkeler kararı yönlendirmelidir. Hepsinden önemlisi, cezalar ihlalleri caydıracak

Çoğu ihlal dikkatsizlikten olacağından, bu tür ziyaretler kanun yürürlüğe girdikten sonra erken dönemde eğitici de olabilir. Mevzuat, mevcut yasa ile sağlanmamışsa, denetçileri, kanuna tabi tesislere girmeleri ve numune ve delil toplamaları için yetkilendirmelidir. Benzer şekilde, mevzuat işletmelerin denetçilerin çalışmalarını yürütmelerine engel olmalarını yasaklamalıdır.

Etkin izlemenin maliyeti çok fazla değildir. Denetimler var olan program ve personeli kullanarak yapılabileceği ve deneyimlerin dumansız alan mevzuatının hızlı bir biçimde kendiliğinden uygulanan bir hale geldiğini göstermesi nedeniyle (yani, büyük bir çoğunlukla kamu tarafından uygulanması) büyük sayılarda denetçi tutmaya gerek yoktur. Mevzuat dikkatlice uygulanırsa ve işletmeler ve kamunun eğitimi için etkin girişimlerde bulunulursa yalnızca birkaç cezai takibat gerekli olabilecektir.

Bu programlar pahalı olmamasına rağmen, işletmelerin eğitimi, denetçilerin eğitimi, denetim sürecinin ve normal çalışma saatleri dışında işletmelerin denetimi için personele ödeme yapılmasının koordinasyonu için kaynaklara ihtiyaç vardır. Bu amaç için bir finansman mekanizması tanımlanmalıdır. Etkin izleme programları, tahsis edilmiş vergi gelirleri, işyeri ruhsatlandırma ücretleri ve ihlal edenlerin ödedikleri para cezalarından elde edilen tahsis edilmiş gelirler dâhil olmak üzere çeşitli finansman kaynakları kullanmışlardır.

Yürütme stratejileri

Yasaya uyum kapsamında stratejik yaklaşımlar uyumu azami seviyeye çıkarabilir, mevzuatın uygulanmasını kolaylaştırabilir ve ihtiyaç duyulan yürütme kaynaklarının düzeyini düşürebilir.

Özellikle yasanın yürürlüğe girişinin hemen sonrasındaki denetim faaliyetleri kanunun başarısı ve yürütmenin gelecekte izlenmesinin başarısı için bir kritik öneme sahiptir. Birçok yargı alanı ihlal edenlerin uyarıldığı ancak cezalandırılmadığı yumuşak bir başlangıç uygulama dönemi tavsiye etmektedir. Bu yaklaşım, yasa kapsamında işletme sahiplerinin sorumlulukları konusunda ve kanunun başlangıç süresi veya aşamalı uyum süresini daha sıkı bir uygulamanın takip edeceğinin anlaşılacağı aktif bir eğitim kampanyası ile birleştirilmelidir.

Aktif yürütme başladığında birçok yargı alanı caydırıcılığı arttırmak için yüksek profilli tatbikat yapılmasını önerir. Kanunu aktif bir biçimde yok sayan veya toplumda tanınmış olan belirgin ihlalciler belirlenerek ve bunlar üzerinde sıkı ve ivedi eylemler gerçekleştirip bu eylemlere ilişkin

İzleme ve değerlendirmenin kapsamı ve karmaşıklığı mevcut uzmanlık ve kaynaklara bağlı olarak yargı alanlarına göre değişiklik gösterecektir. Ancak uygulanan tedbirlerin sonucunun değerlendirilmesi, özellikle de çalışma alanlarında ve kamusal alanlarda ikinci el dumana maruz kalma anahtar göstergesinde çok önemlidir. Buna ulaşmanın maliyet etkin yolları olabilir, örneğin; çalışma alanı teftişleri gibi rutin eylemler aracılığıyla toplanan veri veya bilgilerin kullanımıyla.

Göz önüne alınması gereken sekiz anahtar süreç ve sonuç vardır:⁷

Süreçler

- (a) genel nüfus ve olasılıkla bar çalışanları gibi belirli gruplar arasında dumansızlık politikalarına ilişkin bilgi, tavır ve destek;
- (b) dumansız hava sahası ilkelerinin yürütülmesi ve uyumu

Sonuçlar

- (c) çalışma alanlarında ve kamusal alanlarda çalışanların ikinci el tütün dumanına maruz kalmalarındaki azalma
- (d) işyerlerinde (özellikle restoranlarda) ve kamusal mekanlarda havadaki ikinci el tütün dumanı içeriğindeki düşme;
- (e) ikinci el tütün dumanına maruz kalmaktan kaynaklanan ölüm ve hastalıktaki düşüş;
- (f) kişiye özel evlerde ikinci el sigara dumanına maruz kalmada düşüş;
- (g) sigara içme yaygınlığı ve sigara içmeye bağlı davranışlardaki değişiklikler;
- (h) ekonomik etkiler.

---

⁷ Dünya Sağlık Örgütü politika tavsiyeleri yayımı: pasif olarak tütün dumanına maruz kalmaktan korunmak (Cenevre, Dünya Sağlık Örgütü, 2007) bütün bu göstergeler konusunda başka yerlerde yapılmış olan izleme çalışmalarına referanslar ve bağlantılar sağlamaktadır.

Kaynak Belgeler

1. DSÖ politika önerileri: ikinci el tütün dumanına maruz kalmaktan koruma Cenevre, Dünya Sağlık Örgütü, 2007.
http://www.who.int/tobacco/resources/publications/wntd/2007/who_protection_exposure_final25June2007.pdf
2. Tütün dumanı ve gönülsüz içicilik IARC İnsanlar Üzerindeki Kanserojenlerin Evrimi Üzerine Monograflar, Cilt S3, Lyon, Fransa, Dünya Sağlık Örgütü ve Uluslararası Kanser Araştırma Ajansı, 2004.
<http://monographs.iarc.fr/IENG/Monographs/volS3/volumeS3.pdf>
3. Tütün dumanına istem dışı maruz kalmanın sağlıkla ilgili sonuçları: Sağlık Dairesi Başkanlığı raporu. Washington, DC, Birleşik Devletler Sağlık Dairesi ve İnsan Hizmetleri, 2006.
<http://www.surgeongeneral.gov/library/1secondhandsmoke/>
4. Çevresel tütün dumanının toksik hava kirletici olarak tanımlanması teklifi. San Francisco, Amerika Birleşik Devletleri, California Çevre Koruma Ajansı: Hava Kaynakları Kurulu, 2005.
<http://repositories.cdlib.org/tc/surveys/CALEPA2005/>
5. Ortak brifing makalesi: Tütün Kontrolüne ilişkin WHO Çerçeve Anlaşması Madde 5'in uygulanması için önerilen ana esaslar. Çerçeve Anlaşması Birliği ve Küresel Dumansızlık Ortaklığı, 2007.
http://www.fctc.org/X/documents/ArticleS_CO_P2_Briefing_English.pdf
6. Küresel Dumansızlık Ortaklığı web sitesi. Dumansızlık başarı öyküleri ve zorlukları üzerine bir kaynak, bu bağlantı dumansızlık ilkelerine bakışlar, değerlendirme raporlarına, yasalara ve kamu bilgilendirme kampanyalarına bağlantılarla birlikte uygulama ana esasları içerir.
www.globalsmokefreepartnership.org
7. Duman dağıldıktan sonra: yeni bir dumansızlık yasının etkilerinin değerlendirilmesi. Wellington, Yeni Zelanda Sağlık Bakanlığı, 2006.
<http://www.moh.govt.nz/moh.nsf/by+unid/A9D3734516F6757ECC25723DO0752D50?Open>

Sözleşmenin 20. ve 22. Maddelerinde öngörüldüğü üzere, uluslararası işbirliği ve karşılıklı destek, Tarafların Sözleşmenin 11. Maddesini tümüyle uygulama ve bu maddenin etkisini artırma kapasitelerini güçlendirme adına temel ilkeler arasında yer almaktadır.

Terimlerin kullanımı

Bu rehber kapsamında:

- “yasal önlemler”, ilgili yetki alanının hukukuna uygun olarak yükümlülükleri, gereksinimleri veya yasaklamaları içeren veya tesis eden her türlü yasal araç anlamına gelir. Yasalar, yönetmelikler, idari kararnameler ve yürütme kararnameleri bu araçlara örnek olarak verilebilir.
- “insert”, tüketicilerin perakende aldıkları paketlerde veya kartonlarda yer alan minyatür el ilanı veya broşür gibi her türlü tanıtıcı materyal anlamına gelir.
- “onsert”, tüketicilerin perakende aldıkları paketlerin ve/veya kartonların dış tarafına yerleştirilmiş her türlü tanıtıcı materyal anlamına gelir (örn, dış şeffaf ambalajın altına yerleştirilen veya sigara paketinin dış tarafına yapıştırılan ilanlar).

ETKİLİ PAKETLEME VE ETİKETLEME GEREKSİNİMLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ

İyi tasarlanmış sağlık uyarıları ve mesajları, insanları tütün kullanımının yol açtığı sağlık riskleri hakkında bilgilendirmek ve tütün kullanımını azaltmak için kullanılan etkili önlemlerin bir parçasıdır. Kanıtlar, sağlık uyarılarının ve mesajlarının görünürlüğü ne kadar iyi olursa etkilerinin de o kadar fazla olduğunu göstermektedir. Resimli ve büyük yazı karakterleriyle yazılan uyarılar, metinden ibaret küçük uyarılara göre daha fazla dikkat çekmekte, sağlık riskleriyle ilgili daha iyi bilgilendirmekte, duygusal tepkileri tetiklemekte ve tütün kullananları bırakma veya azaltma konusunda daha çok motive etmektedir. Büyük ve resimli uyarıların etkisi kısa süreli değildir; bu tarz uyarılar özellikle düşük eğitimli nüfus grupları, çocuklar ve gençler üzerinde etkili olmaktadır. Sağlık uyarı ve mesajlarının tüketicinin dikkatini çeken üst kısımlarına yerleştirilmesi, resimlerin siyah-beyaz yerine renkli basılması, tek bir mesajla sınırlı kalınmaması ve uyarı ve mesajların belirli aralıklarla yenilenmesi etkiyi artıran diğer unsurlardır.

Boyut

Sözleşmenin 11.1. Maddesinin (b) fıkrasının (iv.) bendinde, tütün ürünlerinin paket ve etiketleri üzerindeki sağlık uyarı ve mesajlarının paket üzerindeki ana teşhir bölgesinin %50'si ebadında veya daha büyük olması, fakat %30'undan az olmaması gerektiği belirtilmektedir. Sağlık uyarı ve mesajlarının boyutlarının büyümesiyle beraber etkilerinin de arttığı kanıtlandığı için, Taraflar sağlık uyarı ve mesajlarının ana teşhir bölgelerinin en az %50'si büyüklüğünde olacak biçimde kullanılmalarını ve ana teşhir bölgelerinin mümkün olduğunca fazlaca bir kısmının bu amaçla kullanılmasını hedeflemelidirler. Sağlık uyarı ve mesajlarının metin kısımları kalın karakterlerle, okunacak yazı karakteri büyüklüğünde, belirtilen yazı biçimiyle ve renklerle basılmalı ve böylelikle okunaklılık ve görünürlük artırılmalıdır.

Eğer kenarlık kullanılacaksa, Taraflar sağlık uyarı ve mesajlarının çerçevesini belirleyecek kenarlıklara ayrılacak alanı uyarı ve mesajlara ayrılacak alana dâhil etmemeyi düşünmelidirler. Diğer bir ifadeyle, mesajları çerçeveleyecek kenarlık için hesaplanan alan, sağlık uyarı ve mesajlarının kapladığı alanın toplam yüzdesine eklenmeli ve dâhil edilmemelidir.

Resimli uyarıların kullanılması

Sözleşmenin 11.1. Maddesinin (b) fıkrasının (v). bendinde tütün paketlerinde ve etiketlerinde kullanılacak sağlık uyarı ve mesajlarının resim veya resimli metin (*piktogram*) biçiminde olabileceği belirtilmektedir. Kanıtlar, hem resim hem metin içeren sağlık uyarı ve mesajlarının metinden ibaret uyarı ve mesajlardan çok daha etkili olduğunu göstermektedir. Bunun yanında, resimli uyarıların okuma yazma bilmeyenlere veya uyarıların yazıldığı dili bilmeyenlere ulaşma gibi bir faydası da vardır. Taraflar paketlerde ve etiketlerde kültürel olarak uygun ve tümüyle renkli resimlerin ve piktogramların kullanılmasını gerekli kılmalıdır. Taraflar, resimli sağlık uyarılarının tütün ürünleri paketlerinin ana teşhir yüzlerinin her ikisinde (ikiden fazla varsa hepsinde) kullanılmasını düşünmelidirler.

Kanıtlara göre, resimli sağlık uyarıları yalnızca metinden oluşan uyarılarla karşılaştırıldığında:

- daha kolay fark edilmektedir;
- tütün kullanıcıları tarafından daha etkili bulunmaktadır;
- zaman içerisinde çarpıcılığını sürdürmektedir;

Taraflar eşzamanlı kullanılacak sağlık uyarı ve mesajlarının sayısını belirlemelidirler. Taraflar ayrıca belirtilen serideki sağlık uyarı ve mesajlarının, her serinin eşit sayıda perakende paket üzerinde yer almasını temin edecek sayıda basılmasını temin etmelidirler. Her serideki uyarı ve mesajlar yalnızca her bir markada değil, o markanın her bir paket ebadında ve tipinde de kullanılmalıdır.

Taraflar 12-36 ay gibi bir zaman diliminde değiştirilmek üzere sürecin en başında en az iki alternatif sağlık uyarı ve mesaj seti belirlemelidirler. Taraflar, eski sağlık uyarı ve mesajlarının yenileriyle değiştirildiği rotasyon dönemlerinde aşamalı bir geçiş mekanizması belirlemeli ve bu geçiş sürecinde her iki set de aynı anda kullanılabilir.

Mesaj içeriği

Kullanılacak sağlık uyarı ve mesajlarının yelpazesinin geniş tutulması etki düzeyini artırır, çünkü farklı sağlık uyarı ve mesajlarının insanlar üzerinde etkisi farklı olacaktır. Sağlık uyarı ve mesajlarında tütün kullanımının ve tütün dumanına maruz kalmanın sağlık üzerindeki zararlı etkileri yanında tütün kullanımıyla ilgili farklı sorunlar da ele alınmalıdır. Örneğin:

- bırakma ile ilgili tavsiyeler;
- tütünün bağımlılık yapıcı özelliği;
- olumsuz ekonomik ve sosyal sonuçlar (sözgelimi, tütün ürünleri satın almanın yıllık maliyeti);
- tütün kullanımının sevdiğimiz üzerindeki etkileri (sözgelimi, sigara içen bir babanın bu nedenle hastalanması veya sevilen birisinin pasif içicilik yüzünden ölmesi).

Taraflar mesajlarında tütün kullanımının çevre ile ilgili olumsuz etkilerine ve tütün endüstrisinin uygulamalarına ilişkin yenilikçi içerikler kullanılmasını da düşünmelidirler.

Sağlık uyarı ve mesajlarının etkili biçimde verilmesi önemlidir; kullanılan dil yetkin/inandırıcı, bilgilendirici olmalı, fakat yargılayıcı olmamalıdır. Sağlık uyarı ve mesajlarında basit, açık, özlü ve kültürel olarak uygun bir dil kullanılmalıdır. Sağlık uyarıları ve mesajları kişisel anlatımlarla olumlu ve destekleyici bilgiler gibi çeşitli formatlarda sunulabilir.

Bulgular, sağlık uyarı ve mesajlarının olumsuz duygusal ilişkileri ortaya çıkarmaları durumunda daha etkili olduğunu ve verilen bilgi kişisel olduğunda sağlık uyarı ve mesajlarının daha inanılır ve kişisel bazda

Tütün ürününün bileşenleri ve emisyonlarına dair bilgiler

Sözleşmenin 11.2 Maddesinde, tütün ürünlerinin paketlerinde ve kartonlarında, ayrıca dış ambalaj ve etiketlerinde Madde 11.1(b)'de belirtilen uyarılara ek olarak ulusal mercilerin belirlediği bileşenler ve emisyonlar ile ilgili bilgilerin yer alması gerektiği kaydedilmektedir.

Taraflar bu yükümlülüğü uygularken, her paket veya karton üzerinde o tütün ürününün emisyonları ile ilgili nitel ifadelerle (örneğin, “bu sigaranın dumanında kanser yapıcı bir madde olduğu bilinen benzin bulunur” ve “sigara içmekle kansere yol açan 60’tan fazla kimyasal maddeye maruz kalıyorsunuz”) yer verilmesini gerekli kılmalıdır. Taraflar, bu bilgilerin ana teşhir yüzeylerine veya sağlık uyarı ve mesajlarının yer almadığı (paketin veya kartonun yan yüzü gibi) alternatif teşhir bölgesine konmasını gerekli kılmalıdır.

Taraflar, tütün ürünlerinin paketlerinde ve etiketlerinde bir markanın katran, nikotin ve karbon monoksit oranları gibi bileşenlerinin ve emisyonlarının bir başka markanınkine oranla daha düşük veya daha az zararlı olduğunu ima edebilecek tarzda gösterilmesine yol açabilecek nitel veya nicel ifadelerin veya “bu sigaranın nitrosamin düzeyi düşüktür” gibi ifadelerin kullanılmamasını temin etmelidirler.

Yukarıdaki üç paragraf, aşağıda yer alan “Yanıtıcı ve aldatıcı paketlemenin ve etiketlenmenin önlenmesi” başlıklı bölümle bağlantılı olarak okunmalıdır.

ETKİLİ PAKETLEME VE ETİKETLEME GEREKSİNİMLERİ GELİŞTİRME SÜRECİ

Ürün kategorisi hususları

Sözleşmenin 11.1(b) Maddesinde, her bir Tarafın tütün ürünlerinin paketlerinin ve kartonlarının üzerinde ve bu ürünlerin dış ambalajlarında ve etiketlerinde sağlık uyarılarına ve mesajlarına yer verilmesini sağlayacak etkili önlemleri belirlemesi ve uygulaması şart koşulmaktadır. Küçük ölçekli firmalara veya markalara ya da farkı türde tütün ürünlerine hiçbir istisna sağlanmamalıdır. Taraflar, her ürün türünün sağlık üzerindeki özel etkilerinin daha iyi ortaya konabilmesi amacıyla sigara, puro, dumanlı tütün, pipo tütünü, bidi (tatlandırılmış küçük sigara) ve nargile tütünü gibi farklı ürünler için farklı sağlık uyarı ve mesajlarının kullanılmasını gerekli kılmayı düşünmelidirler.

Destekleyici iletişim aktiviteleri

Sağlık uyarı ve mesajları uygulaması, daha geniş kapsamlı ve sürdürülebilir bir kamuoyu bilgilendirme ve eğitim kampanyası ile koordineli biçimde yürütülmesi halinde daha etkili olacaktır. Bu bilgilerin medyada yer bulması sağlık uyarı ve mesajlarının eğitici etkisini artırabileceği için bilgiler medyaya zamanında aktarılmalıdır.

ETKİLİ PAKETLEME VE ETİKETLEME KISITLAMALARININ GELİŞTİRİLMESİ

Yanıltıcı ve aldatıcı paketlemenin ve etiketlemenin önlenmesi

Sözleşmenin 11.1. Maddesinin (a) fıkrasında Tarafların, ulusal hukuklarına uygun olarak, tütün ürünlerinin paket ve ambalajlarında ürünle ilgili herhangi yanlış, yanıltıcı veya aldatıcı bir bilgi kullanılmamasını veya ürünün özellikleri, sağlık üzerindeki etkileri, zararları veya emisyonları üzerine o ürünün diğer ürünlerden daha az zararlı olabileceğine ilişkin doğrudan veya dolaylı bir izlenim yaratabilecek hiçbir terim, tanımlayıcı sözcük, marka, simge veya başka bir işaret kullanılmamasını sağlayacak yasal önlemleri almaları gerektiği kaydedilmektedir. Bunlara örnek olarak “düşük katran”, “light”, “ultra-light”, “mild/yumuşak” gibi terimler verilebilir ve bu terimler burada atıfta bulunulanlarla sınırlı değildir. Taraflar, Madde 11.1(a)’da kaydedilen yükümlülüklerini yerine getirirken, belirtilen terimlerin yanında “extra”, “ultra” gibi tüketiciyi yanıltabilecek benzer terimlerin kullanılmasını da yasaklamalıdır.

Taraflar, paket veya ambalaj üzerinde marka adının veya ticari markanın bir parçası olarak kullanılanlar da dahil olmak üzere (katran, nikotin ve karbon monoksit gibi) emisyon rakamlarının gösterilmesini yasaklamalıdır. Sigara makine testlerinden çıkan nikotin ve diğer duman emisyonları, insanların maruz kaldıkları oranlarla ilgili doğru tahminler vermemektedir. Ayrıca, makine testinden çıkan duman miktarı daha az olan sigaraların daha yüksek olan sigaralardan daha az zararlı olduğuna ilişkin hiçbir epidemiyolojik veya bilimsel kanıt bulunmamaktadır. Sigaraların katran ve nikotin içerikleri belirtilerek pazarlanması, o sigaraların daha az zararlı olduğu yönünde yanlış bir inanişe yol açmıştır.

Taraflar, tütün paketleri ve ambalajları üzerinde son kullanma tarihi ibarelerinin kullanılmasını önlemelidirler. Zira, bu tür ibareler tüketicilerde tütün ürünlerinin her zaman kullanılabilir kadar güvenli olduğu yolunda yanlış veya aldatıcı düşüncelere itmektedir.

Sade paketleme

Taraflar, paketler ve ambalajlar üzerinde standart bir renk ve yazı biçimi ile basılacak marka ve ürün ismi (sade paketleme) dışında logo, renk, marka simgesi veya promosyon bilgisi kullanılmasını kısıtlayıcı veya yasaklayıcı önlemlerin benimsenmesini düşünebilirler. Böylelikle sağlık uyarı ve mesajlarının fark edilirliliği ve etkisi artabilir, paketin bu uyarı ve mesajları gölgede bırakması önlenir ve endüstrinin bazı ürünleri diğerlerinden daha az zararlı gibi gösteren ambalaj tasarım tekniklerinin önü alınabilir.

YASAL ÖNLEMLER

Hazırlama

Taraflar tütün ürünlerinin paketlenmesi ve ambalajlanması ile ilgili yasal önlemleri geliştirirken uygulamadan kimin sorumlu olacağı, uyumu ve yürürlüğü sağlamak için mevcut yaklaşımları ve hükümetin hangi düzey(ler)de dâhil olacağı gibi hususları dikkate almalıdırlar.

Uygulama

Taraflar, tütün ürünlerinin paketlenmesi ve ambalajlanması ile ilgili önlemlerin uygulanmasının denetiminden sorumlu otoriteyi / otoriteleri belirlemelidirler. Taraflar, tütün kontrolüyle ilgili konulardan sorumlu otoritenin yasal önlemleri uygulayan otoriteyle aynı olmasının temin edilmesini düşünmelidirler. Uygulamanın başka bir hükümet biriminin sorumluluğuna verilmesi durumunda, sağlık otoritesi paket ve etiket düzenlemelerine girdi sağlamalıdır.

Kapsam

Taraflar, Sözleşmenin 11. Maddesi ile ilgili paketleme ve etiketleme hükümlerinin yetki bölgelerinde satılan bütün tütün ürünlerine eşit olarak uygulanmasını, yurtiçinde üretilen ve ithal edilen veya gümrüksüz satış noktaları için imal edilen ürünler arasında hiçbir ayırım yapılmamasını sağlamalıdırlar. Taraflar önlemlerin ihraç edilen uygulanmasına yönelik önlemleri de göz önünde bulundurmalıdırlar.

Maliyetler

Taraflar, tütün paketleri ve ambalajlarında sağlık uyarı ve mesajlarının kullanılmasından ve ürün bileşenleri ve emisyonları ile ilgili bilgilerin belirtilmesinden doğacak maliyetlerin tütün endüstrisi tarafından karşılanmasını sağlamalıdırlar.

Sorumluluk

Taraflar, Sözleşmenin 19. Maddesine uygun olarak, sağlık uyarı ve mesajlarını kullanma veya tütün ürünleriyle ilgili bilgi verme yükümlülüğünün, tütün endüstrisinin tüketicileri tütün kullanımından ve tütündumanınamaruzkalinmasındandoğansağlıktehlikeleri konusunda uymak da dâhil hiçbir yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacağını veya hafifletmeyeceğini açıkça ortaya koyan hükümler getirmeyi düşünmelidirler.

Özel hükümler

Taraflar, tütün imalatçıları ve ithalatçıların sağlık uyarı ve mesajlarının uygulanması konusunda sapma ve tütün ürünleri arasında tutarsızlıkları engelleme olanaklarını sınırlamak için yasal tedbirlerinde açık, ayrıntılı açıklamaların sağlandığını garanti altına almalıdır. Taraflar bu önlemleri geliştirirken, diğerleri yanında, aşağıdaki listeyi gözden geçirmelidirler:

- paketlenme ve ürünler (yukarıda yer alan “Farklı paketlenme / ambalaj türleri” başlığı altındaki paragrafa bakınız);
- paketler ve ambalajlar üzerinde yer alacak sağlık uyarı ve mesajları ile bileşenler ve emisyonlar ile ilgili bilgilerin dil(ler) i ve birden fazla dil söz konusu ise bunların kaç dilde olacağı konusu;
- eşzamanlı olarak kullanılacak sağlık uyarı ve mesajlarının sayısı, geçiş dönemlerine ilişkin hükümler ve her yeni sağlık uyarı ve mesajı serisinin ne zaman kullanılmaya başlayacağı da dâhil rotasyon uygulamaları ve takvimler;
- sağlık uyarı ve mesajlarının her marka ailesinde ve her marka ailesi içerisinde yer alan farklı ebat ve tipdeki ürünlerde eşit biçimde yer almasını sağlamaya yönelik dağılım uygulamaları;
- sağlık uyarı ve mesajlarındaki metinlerin, resimlerin ve piktogramların paket insert’leri, onsert’leri ve iç mesajlar da dahil olmak üzere paketlerde ne şekilde yer alacağını (yer, kullanılacak sözcükler, ebat, renk, yazı karakteri, tasarım, baskı kalitesi gibi) gerekliliklerin düzenlenmesi;
- gerekli durumlarda, farklı türde tütün ürünleri için farklı sağlık uyarıları;
- kullanılacak ifadenin yeri, metni ve yazı karakteri ve puntosu da dahil kaynak belirtilmesi (bu konudaki düzenlemeler sağlık uyarı ve mesajları konusundaki düzenlemelere benzerdir);
- Sözleşmenin 11.1. Maddesinin (a) fıkrasına uygun olarak yanlış, yanıltıcı, aldatıcı yollarla veya yanlış izlenim yaratabilecek araçlarla promosyonun yasaklanması.

Son arz tarihi

Sağlık uyarı ve mesajlarının zamanında uygulamaya konmasını temin etmek amacıyla, yasal önlemlerde hangi imalatçıların, ithalatçıların, toptancıların ve perakendecilerin en son hangi tarihte yeni gereksinimlere uygun tütün ürünlerinin arzıyla yükümlü oldukları belirtilmelidir. Bu konuda tanınacak süre imalatçıların ve ithalatçıların yeni paketlerin basılması için ihtiyaç duyacakları süreden fazla olmamalıdır. Mevzuatın yürürlüğe girmesinin ardından tanınacak 12 aylık bir sürecin genellikle yeterli olduğu görülmüştür.

Gözden geçirme

Tarafların, tütün ürünlerinin paketlenmesine ve etiketlenmesine ilişkin yasal önlemlerin geliştirilmesinin bir defalık bir çalışma olmadığını bilmeleri gerekir. Yasal önlemler periyodik olarak gözden geçirilmeli ve yeni kanıtların ortaya çıkmasıyla ve sağlık uyarı ve mesajlarının etkisini yitirmesiyle birlikte güncellenmelidir. Taraflar periyodik gözden geçirme veya güncelleme çalışmaları esnasında paketleme ve etiketleme ile ilgili kendi deneyimlerini, diğer Tarafların deneyimlerini ve endüstrinin bu alandaki uygulamalarını dikkate almalıdırlar. Bu tarz gözden geçirme ve güncelleme çalışmaları, zaafaların ve eksikliklerin belirlenmesinde ve önlemlerde kullanılan dilin netleştirilmesi gereken alanların ortaya çıkarılmasında yardımcı olabilir.

YÜRÜRLÜK

Altyapı ve bütçe

Taraflar, uyum ve yürürlük faaliyetleri için gerekli altyapının mevcut olmasını temin etmelidirler. Taraflar ayrıca bu faaliyetler için bütçe ayırmalıdırlar.

Stratejiler

Taraflar, uyum düzeyini artırmak amacıyla paydaşları yürürlüğe girmeden önce yasanın gereklilikleri konusunda bilgilendirmelidirler. Tütün imalatçıları, ithalatçıları ve perakendecileri gibi farklı paydaşlar için farklı stratejiler gerekli olabilir.

Taraflar, imalat ve ithalat tesislerinde ve satış noktalarında paketleme ve etiketlemenin yasaya uygun olduğunu garanti altına almak ve düzenli rasgele kontroller gerçekleştirmek amacıyla denetim veya yürütme

ekipleri kullanmalıdırlar. Gerek yoksa yeni denetim mekanizmaları tesis edilmeyebilir ve belirtilen işyerlerinin denetimi mevcut ekiplerin çalışmalarına dâhil edilebilir. Mümkün olan durumlarda, paydaşlar tütün ürünlerinin satış noktalarında düzenli denetimlere tabi tutulacağı konusunda bilgilendirilmelidirler.

İhlal durumunda uygulanacak önlemler

Taraflar, yasaya uyulmadığı durumlarda yürütme makamlarının hızla ve kararlı biçimde cevap vermeye hazır olmalarını sağlamalıdırlar. Başlarda meydana gelebilecek ihlallere güçlü ve zamanında tepki verilmesi uyum konusunda kararlılığı ortaya koyacak ve uygulamanın gelecekte kolaylaşmasını sağlayacaktır. Taraflar, ihlallerin soruşturularak gerekenin yapılacağı konusunda güçlü bir mesaj verme adına yürürlük çalışmalarının sonuçlarını kamuoyuyla paylaşmalıdırlar.

Şikâyetler

Taraflar, yasaya uyma düzeyini daha da artırmak amacıyla, kamuoyunu ihlalleri bildirme konusunda teşvik etmelidirler. İhlal vakalarının bildirilmesi için bir yürürlük irtibat noktası oluşturulması yararlı olabilir. Taraflar, şikâyetlerin zamanında ve titizlikle incelenmesini sağlamalıdırlar.

PAKETLEME VE ETİKETLEME ÖNLEMLERİN İZLEME VE DEĞERLENDİRMESİ

Taraflar, paketleme ve etiketleme önlemlerinin etkisini değerlendirmek ve hangi noktaların iyileştirilmesi gerektiğini belirlemek amacıyla bu önlemleri izlemeli ve değerlendirmelidirler. İzleme ve değerlendirme çalışmaları, diğer Tarafların paketleme ve etiketleme çalışmalarında yardımcı olabilecek kanıtlara katkıda bulunacaktır.

Tütün endüstrisinin uyumunu izleme çalışmaları, yasal önlemlerin yürürlüğe girmesinden hemen sonra başlatılmalı ve sonrasında aralıksız devam ettirilmelidir.

Toplum üzerindeki etki

Paketleme ve etiketleme önlemlerinin hedef nüfus grupları üzerindeki etkisini saptamak önemlidir. Taraflar sağlık uyarı ve mesajlarının fark edilirlilik, kavrama, inandırıcılık, bilgilendirme, hatırlama ve kişisel uygunluk gibi boyutlarını, sağlık bilgisini ve risklerle ilgili algıları, davranış değişikliği niyetlerini ve davranış değişikliklerini ölçmelidirler.

Temel / başlangıçtaki durum ve izleme

Taraflar, paketleme ve etiketleme önlemlerinin etkisini uygulama öncesinde ve uygulamadan sonra düzenli aralıklarla değerlendirecek stratejileri benimsemelidirler.

Kaynaklar

Tütün ürünlerinin paketlenmesine ve etiketlenmesine ilişkin önlemlerin etkisini değerlendirmeye yönelik çalışmaların düzeyi ve karmaşıklığı, hedeflere ve kaynak ve uzmanlık mevcudiyetine bağlı olarak Taraflar arasında değişiklik gösterecektir.

Duyurma

Taraflar, uyum ve etki değerlendirmesi çalışmalarının sonuçlarını yayımlamalı veya başka Taraflara ve kamuoyunun bilgisine sunmalıdırlar.

ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ

Tütün kontrolü gibi çok önemli ve sürekli değişen bir alanda ilerleme kaydedebilmek için uluslararası işbirliği olmazsa olmazdır. Sözleşmenin birçok maddesinde uygulamada kaydedilen ilerlemeyi daha da geliştirme adına bilgi ve deneyim paylaşımı öngörülmekte, gelişmekte olan ve ekonomileri geçiş halinde olan Tarafların (ülkelerin) ihtiyaçlarına özel vurgu yapılmaktadır. 22. Maddede öngörüldüğü üzere Taraflar arasında teknik, bilimsel ve yasal uzmanlık ile teknoloji paylaşımı, Sözleşmenin 11. Maddesinin uygulanmasını güçlendirecektir. Sözgelimi, Tarafların resimli uyarıların lisanslarını diğer Taraflarla ücretsiz paylaşmaları tütün ürünleriyle ilgili bilgilerin uluslararası düzeyde doğru ve tutarlı olmasını sağlayacaktır.

Taraflar, tütün endüstrisinin paketleme ve etiketleme konusundaki iddialarına karşı koymak amacıyla yasal ve diğer alanlarda uzmanlıkları paylaşma gayreti içerisinde olmalıdırlar.

Sözleşmenin 21. Maddesine uygun olarak, Taraflar paketleme ve etiketleme konusunda uluslararası deneyimlere ilişkin bilgi düzeylerini artırmak için diğer Tarafların raporlarını incelemelidirler.

faaliyetini, öneriyi veya eylemi ve herhangi bir olaya, aktiviteye veya bireye yapılacak her türlü *katkıyı* kapsamaktadır.

- d) Tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğuna yönelik yasağın kapsamı *sınır aşırı reklam, özendirme ve sponsorlukları* da içermelidir. Yurtiçi (menşei ilgili Taraf'ın toprakları olan) ve yurtdışı (ilgili Taraf'ın topraklarına giren) reklam, promosyon ve sponsorluk çalışmaları da buna dâhildir.
- e) Uygulanacak kapsamlı yasağın etkili olabilmesi için tütün reklam, promosyon ve sponsorluk çalışmalarının üretilmesinde, yayına/uygulamaya konmasında ve/veya duyurulmasında yer alan *tüm şahısları veya tüzel kişileri* kapsamaması gereklidir.
- f) Tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğuna yönelik kapsamlı yasağın uygulanmasında etkili *izleme, uygulama ve yaptırımlar* esastır ve bunların güçlü *halk eğitimi ve toplumsal farkındalık yaratma programlarıyla* desteklenmeleri şarttır.
- g) *Sivil toplum* tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğuna yönelik yasalar için destek zemini oluşturulmasında, bu yasaların desteklenmesinde bu yasalara uyumun sağlanmasında çok önemli bir role sahiptir; bu yüzden, sivil toplum sürece aktif bir ortak olarak dâhil edilmelidir.
- h) Tütün reklam, promosyon ve sponsorluk faaliyetlerinin yurtiçinde ve sınır ötesinde ortadan kaldırılabilmesi için etkili *uluslararası işbirliği* şarttır.

YASAĞIN KAPSAMI

Tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğuna yönelik kapsamlı yasağın içeriği aşağıdaki "Ön bilgi" bölümünde genel hatlarıyla ele alınmaktadır. "Perakende satış ve sergileme" ile "Tütün sektörü içerisinde iletişim" başlıkları arasında bölümlerde ise düzenleyicilerin yasağı uygulama konusunda karşılaşılabilecekleri özel güçlükler ele alınmaktadır.

Ön bilgi

Tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğuna yönelik bir yasağın etkili olabilmesi ancak geniş kapsamlı olmasıyla mümkündür. Çağdaş pazarlama iletişimde, mal alım ve satımıyla ilgili reklam ve promosyon

veya tütün kullanımına yer verilmesi gibi gizli reklam ve promosyon biçimleri; (c) tütün ürünleriyle çeşitli aktiviteler/olaylar veya diğer ürünler arasında farklı yollarla bağlantı kurulması; (d) promosyona yönelik paketlenme ve ürün tasarımı özellikleri; (e) sigaraya veya diğer tütün ürünlerine benzeyen şekerleme, oyuncak veya başka ürünlerin üretimi ve dağıtılmasıdır.⁹ Şurası da kaydedilmelidir ki, “tütün sponsorluğu”nun tanımı, bu katkının kabul edilip edilmediğine veya kamuoyuyla paylaşılıp paylaşılmadığına veya bunların nasıl yapıldığına bakılmaksızın, mali veya başka biçimlerde “her türlü katkıyı” içermektedir.

Doğrudan ve dolaylı promosyon etkisi marka adı, ticari marka, logo, tütün imalatçıların veya ithalatçıların adı gibi sözcük, tasarım, görüntü, ses, renk kullanımı ile veya sözcük, tasarım, görüntü ve renklerin parçalarının kullanılması ile yaratılabilir. Marka adı veya ticari marka kullanılsa bile tütün şirketlerinin kendi promosyonlarını yapması (buna şirket promosyonu da denmektedir) da tütün ürünlerinin veya tütün kullanımının promosyonunun bir başka biçimidir. Sigara kağıdı, ağızlık, sigara sarma gereçleri gibi sigara aksesuarlarının ve taklit tütün ürünlerinin teşhiri ve sponsorluğu da dâhil reklamlarının yapılması da tütün ürünlerinin veya tütün kullanımının promosyonu etkisini doğurabilir.

Mevzuatta yasaklanan faaliyetler uzun listeler halinde sıralanmamalıdır. Yasaklanan faaliyetlerle ilgili örnekler vermek genellikle yararlı ise de, mevzuatta bunlara yer verildiğinde yasaklanan faaliyetlerin yalnızca bu örneklerle sınırlı olmayıp yasaklanan faaliyetlerin tümünü kapsamadığı ifade edilmelidir. Bu amaçla “aşağıdakileri içerir, fakat bunlarla sınırlı değildir”, “veya diğer her türlü tütün reklam, promosyon ve sponsorluk faaliyeti” gibi ifadeler kullanılabilir.

Sözleşmenin 13. Maddesi kapsamına giren reklam, promosyon ve sponsorluk biçimlerine ilişkin örnek bir liste (tam liste değildir) bu rehberin sonundaki ekte yer almaktadır.

Öneri

Tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğuna yönelik kapsamlı bir yasak aşağıdakileri içermelidir:

⁹ Bu metin Sözleşmenin 16.1. Maddesinin ruhunu yansıtmaktadır. Buna göre, “Taraflar tütün ürünlerinin iç hukuk veya ulusal hukukla belirlenen yaş sınırının altındaki veya 18 yaştan küçük şahıslara satılmasını yasaklamak üzere ilgili hükümet düzeyinde etkili yasama, yürütme ve idari önlemlerle diğer önlemlerini benimsemeli ve uygulamalıdır. Bu önlemler şunları içermektedir: [...] (c) tütün ürünleri biçiminde olup yaşı küçüklerin ilgisini çekecek şekerlemelerin, yiyeceklerin, oyuncakların veya diğer her türlü nesnelere imalatının ve satışının yasaklanması”.

Öneri

Tütün ürünlerinin satış noktalarında teşhiri ve görünürlüğü reklam ve promosyon oluşturduğu için yasaklanmalıdır. Otomatik satış makineleri sadece bulunmalarıyla bile bir reklam ve promosyon aracı oluşturmaları sebebiyle yasaklanmalıdır.

Paketleme ve ürün özellikleri¹¹

Paketleme, reklam ve promosyonun önemli bir unsurudur. Tütün paketleri veya ürün özellikleri müşterilere çekici gelecek, ürünlerin promosyonunu yapacak ve marka kimliği oluşturarak bunun promosyonunu yapacak çok çeşitli biçimlerde kullanılmaktadır (örneğin paketlerde, sigaraların kendileri üzerinde veya diğer tütün ürünlerinde logo, renk, belirli yazı biçimleri, resimler, şekiller kullanılması gibi).

Paketleme üzerindeki reklam ve promosyon etkisi, sade paketlemenin (ulusal otoritelerce belirleneceği şekilde siyah-beyaz veya başka iki zıt renk kullanılması; marka adı ve/veya üreticinin adı, irtibat bilgileri ve paket içindeki ürünün miktarı/sayısının belirtilmesi; sağlık uyarıları, vergi bandrolü ve hükümet tarafından zorunlu tutulan diğer bilgi veya işaretlerin konması; bunların hepsinin belirlenen yazı biçiminde ve büyüklüğünde olması; paket biçimlerinin, ebatlarının ve malzemelerinin standart olması) gerekli kılınmasıyla ortadan kaldırılabılır. Paketin içinde veya üzerinde ya da sigara veya diğer ürünlerin kendisi üzerinde hiçbir reklam ve promosyon unsuru bulunmamalıdır.

Sade paketleme henüz talep edilmemişse kısıtlama, tütün ürünlerini tüketicilere daha çekici gösteren, hayvan veya diğer figürler, "komik" ifadeler, renkli sigara kâğıtları, çekici kokular, yeni veya sezonluk paketler gibi mümkün olduğu kadar fazla tasarım özelliklerini kapsamalıdır.

Öneri

Paketleme ve ürün tasarımı önemli reklam ve promosyon unsurlarıdır. Taraflar paketleme üzerindeki reklam ve promosyon etkilerini ortadan kaldırmak için sade paketleme gereksinimlerini benimsemeyi düşünmelidirler. Paketlerin, sigaraların ve diğer tütün ürünlerinin içinde veya üzerinde ürünleri daha çekici gösterecek tasarım özellikleri de dahil hiçbir reklam veya promosyon öğesi yer almamalıdır.

---

¹¹ Ayrıca, Sözleşmenin sağlık uyarıları ve yanıltıcı bilgilerle ilgili sade paketleme konusunun ele alındığı 11. Maddenin uygulama rehberine müracaat ediniz.

markasının, logosunun, ticari işaretinin veya diğer bir belirleyici özelliğinin (belirleyici renk kombinasyonları da buna dâhildir) bir tütün ürünüyle veya şirketiyle bağlantılandırılması ve o ürünle tütün ürünü veya şirketi arasında bir ilişki olduğu izlenimi verecek biçimde yapılmasıdır.

“Marka esnetme” ve “marka paylaşımı” bir tütün ürünü veya tütün kullanımını doğrudan veya dolaylı olarak teşvik etmeyi hedeflediğinden, etkilediğinden veya etkilemesi muhtemel olduğundan tütün reklam ve promosyonu olarak değerlendirilmelidir.

Öneri

Taraflar “marka esnetmeyi” ve “marka paylaşımını” yasaklamalıdır, zira bunlar tütün reklamı ve promosyonu için kullanılan araçlardır.

Kurumsal sosyal sorumluluk¹³

Tütün şirketlerinin, övgüye değer amaçlara katkıda bulunarak veya iş uygulamalarında “sosyal yönden sorumlu” unsurlara katkıda bulunarak kendilerinin iyi tüzel kişiler olarak tanımlanmak için yollar aramaları artan bir biçimde yaygınlaşmaktadır.

Bazı tütün şirketleri doğrudan veya başka kuruluşlar aracılığıyla toplum, sağlık, refah veya çevre kuruluşlarına mali veya aynı katkılarda bulunmaktadır. Böylesi katkılar Sözleşmenin 1. Maddesinin (g) fıkrasında belirtilen tütün sponsorluğu tanımı kapsamına girmektedir ve yasaklanmalıdır, çünkü bu katkıların amacı, etkisi veya olası etkisi doğrudan veya dolaylı olarak bir tütün ürününün veya tütün kullanımının promosyonunu yapmaktır.

Bunun dışında, tütün firmaları başka taraflara katkının söz konusu olmadığı “sosyal sorumluluk içeren” iş uygulamalarında (iyi çalışan-ışveren ilişkileri veya çevrenin korunması gibi) bulunabilirler. Övgüye değer bu tür faaliyetlerin kamuoyuna duyurulması yasaklanmalıdır, çünkü bunların amacı, etkisi veya olası etkisi doğrudan veya dolaylı olarak bir tütün ürününün veya tütün kullanımının promosyonunu yapmaktır. Kurumsal raporlama gereksinimleri (yıllık raporlar vb.) veya işletmecilik gereklilikleri (işe alma veya tedarikçilerle iletişim) dışında böylesi bilgilerin kamuoyuna duyurulması yasaklanmalıdır.

“Gençlerin sigara içmesini engelleme kampanyaları” gibi tütün

¹³ Konferans Taraflarınca tesis edilen bir çalışma grubu tarafından geliştirilen Madde 5.3 rehberinde bu konu, tütün kontrolüyle ilgili halk sağlığı politikalarının tütün endüstrisinin ticari ve diğer çıkarlarından korunması açısından ele alınmaktadır.

Tütün ürünlerinin eğlence ortamlarında / medyasında yer alması

Tütün ürünlerinin film, tiyatro, oyun gibi eğlence medyası / ortamı ürünlerinde yer alması özellikle gençlerin tütün kullanımını ciddi biçimde etkileyebilir. Bu yüzden, Taraflar aşağıdaki önlemleri almalıdırlar:

- Bir eğlence medyası ürününde tütün ürünlerinin, tütün ürünlerinin kullanılmasının veya görüntülerinin yer alması durumunda, söz konusu eğlence ortamı ürününün yapımında, dağıtımında veya sunulmasında yer alan sorumlu yöneticilerin bu medya görünürlüğü karşılığında hiçbir para, armağan, ücretsiz reklam, faizsiz kredi, tütün ürünü, halkla ilişkiler desteği veya değer arz eden başka hiçbir şey almadıklarını teyit etmelerini gerekli kılan bir mekanizma uygulanmalıdır.
- Tanınabilir herhangi bir tütün markasına ve tütün markası görüntüsüne herhangi bir eğlence medyası ürünüyle bağlantılı veya bu ürünlerin içeriğinin parçası olarak yer verilmesi yasaklanmalıdır.
- Tütün ürünlerine, tütün kullanımına ya da tütün ürünü görüntülerine yer verilen eğlence medyası ürününün başlangıcında önceden belirlenmiş tütün kontrolü ilanlarının gösterilmesi gerekli kılınmalıdır.
- Tütün ürünlerine, eğlence medyası ürünlerinde tütün kullanımına ya da tütün ürünü görüntülerine ilişkin unsurların yer almasını dikkate alan ve çocuklara yönelik (çizgi film gibi) eğlence ortamlarında tütün ürünlerine, tütün kullanımına veya görüntülerine yer verilmemesini sağlayan (reşit olmayanların erişimini sınırlandırdığı, yetişkinlere yönelik ürünler sınıflandırması gibi) bir sınıflandırma veya derecelendirme sistemi uygulanmalıdır.

Öneri

Taraflar, tütünün medya ortamı ürünlerinde yer almasına ilişkin özel önlemler almalı; herhangi bir tütün tasviri karşılığında hiçbir menfaat sağlanmadığına ilişkin teyitleri gerekli kılmalı, tanınabilir tütün markalarının veya görüntülerinin kullanılmasını yasaklamalı, tütünle mücadele ilanlarının kullanılmasını gerekli kılmalı ve medyada tütün ürünlerinin yer almasına / ilişkin derecelendirme veya sınıflandırma sistemi uygulamalıdırlar.

Tütün sektörü içerisinde iletişim

Tütün reklamlarını, promosyonunu ve sponsorluğunu yasaklama hedefine genellikle tütün sektörü içerisinde iletişimi yasaklamaksızın ulaşılabilir. Tütün reklamları, promosyonunu ve sponsorluğunu yasaklama hedefine genellikle tütün sektörü içerisinde iletişimi yasaklamaksızın ulaşılabilir.

Tütün reklamı, promosyonu ve sponsorluğuna yönelik kapsamlı bir yasak için tütün ticareti içerisindeki aktörlere ürün bilgisi sağlama amacıyla yapılacak bütün istisnalar kesin bir şekilde tanımlanmalı ve uygulanmalıdır. Bu tür bilgilere erişim ticaretle ilgili kararlar alan ve bu nedenle bu bilgilere ihtiyaç duyan kişilerle sınırlı tutulmalıdır.

Yalnızca imalatçıların personeliyle, yüklenicileriyle, tedarikçileriyle ve diğer iş ortaklarıyla sınırlı olmak ve dağıtımları bu şahıslarla veya kuruluşlarla sınırlı kalmak kaydıyla tütün imalatçıların bültenleri tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğuna yönelik kapsamlı yasağın dışında tutulabilir.

Öneri

Tütün ticareti amacıyla tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğuna yönelik kapsamlı yasağa, tütün sektöründe iletişime yol açacak herhangi bir istisna katı biçimde tanımlanmalı ve uygulanmalıdır.

Yasakla ilgili anayasal ilkeler

Anayasası veya anayasal ilkeleri kapsamlı bir yasağın yüklenilmesi konusunda kısıtlamalar getiren Taraflar, Sözleşmenin 13. Maddesi uyarınca mümkün olduğunca kapsamlı kısıtlamalar uygulamalıdır. “Anayasaları veya anayasal ilkeleri *nedeniyle*” kapsamlı bir yasak uygulama “konumunda olmayan”lar dışında bütün Taraflar bu yasağı uygulamalıdır. Bu yükümlülük “tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğuna yönelik kapsamlı bir yasağın tütün ürünlerinin tüketimini azaltacağı kabulü” bağlamında ve Sözleşmenin “bugünün ve geleceğin nesillerini tütün tüketiminin ve tütün dumanına maruziyetin tahrip edici, sağlık, sosyal, çevresel ve ekonomik sonuçlarından korumak” yolundaki hedefi ışığında yorumlanmalıdır (Sözleşmenin 3. Maddesi).

Anayasal ilkelerle uyumlu hale getirme konusu her Taraf'ın kendi anayasa sistemi tarafından belirlenecektir.

SÖZLEŞMENİN 13.4. MADDESİ KAPSAMINDAKİ YÜKÜMLÜLÜKLER

Taraflar, Sözleşmenin 13.2. ve 13.3. Maddeleri uyarınca tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğuna yönelik kapsamlı bir yasak (ya da anayasalarına ve anayasal ilkelerine uygun olarak mümkün olduğunca kapsamlı kısıtlamalar) uygulamakla yükümlüdürler. Sözleşmenin 13.2. ve 13.3. Maddeleri kapsamındaki yükümlülüklerini henüz yerine getirmemiş Taraflarda bazı tütün reklamı, promosyonu ve sponsorluğu biçimlerinin devam etmesi beklenebilir. Ayrıca, kapsamlı bir yasağın uygulanması sonrasında bile ilgili ticari iletişim, öneri veya eylem biçimlerinin sınırlı biçimlerde devam etmesi ve anayasaları veya anayasal ilkeleri nedeniyle kapsamlı yasak uygulamaları mümkün olmayan Taraflarda bazı tütün reklamı, promosyonu ve sponsorluğu biçimlerinin devam etmesi söz konusu olabilir.

Yasaklanmayan her türlü tütün reklamı, promosyonu veya sponsorluğu biçiminin Sözleşmenin 13.4. Maddesinin yükümlülüklerini yerine getirmesi gereklidir. Bu gereklilikler “herhangi bir tütün ürününün özellikleri, sağlık üzerindeki etkileri, tehlikeleri veya emisyonları ile ilgili yanlış, yanıltıcı veya yanılgıya düşürücü bir etki doğuracak her türlü araç marifetiyle o ürünün promosyonunu yapan her türlü tütün reklam, promosyon ve sponsorluk biçimlerinin yasaklanmasını” (13.4(a)); “tütün reklamlarına ve uygun hallerde promosyonuna ve sponsorluğuna sağlık veya diğer uygun uyarı ve mesajların eşlik etmesinin gerekli kılınmasını” (13.4(b)) ve “herhangi bir Taraf’ın kapsamlı yasak uygulamadığı durumlarda, tütün endüstrisinin reklam, promosyon ve sponsorluk çalışmalarına ilişkin harcamalarını ilgili hükümet mercilerine beyan etmelerinin gerekli kılınmasını” (13.4(d)) özellikle içermektedir.

Taraflar, tütün ürünlerinin paket ve ambalajlarında ürünle ilgili herhangi yanlış, yanıltıcı veya aldatıcı bir bilgi kullanılmamasını veya ürünün özellikleri, sağlık üzerindeki etkileri, zararları veya emisyonları üzerine o ürünün diğer ürünlerden daha az zararlı olabileceğine ilişkin doğrudan veya dolaylı bir izlenim yaratabilecek hiçbir terim, tanımlayıcı sözcük, marka, simge veya başka bir işaret¹⁴ kullanılmasını yasaklamalıdır. Bu yasaklama “düşük katran”, “light”, “ultra-light”, “mild/yumuşak”, “extra”, “ultra” gibi tüketiciyi yanıltabilecek benzer gibi terimleri de kapsmalıdır ve bu terimler burada atıfta bulunanlarla sınırlı değildir.¹⁵

Taraflar tütün ürünlerine, promosyonlarına ve sponsorluklarına eşlik

14 Bu ifadeler Sözleşmenin 11.1(a) Maddesinden alınmış ve bunlara “renk” sözcüğü eklenmiştir. Çalışma grubu, renk unsurunun tütün ürünlerinin özellikleri, sağlık etkileri ve tehlikeleri konusunda yanıltıcı bir etki doğurabileceği kanaatindedir.

15 Bkz. Sözleşmenin 11.1(a) Maddesi ve 11. Madde rehberi.

eden sağlık uyarı ve mesajları ile diğer uyarı ve mesajlara en azından eşit düzeyde görünürlük sağlanmasını temin etmelidirler. Gerekli uyarı ve mesajların içeriği ilgili otoriteler tarafından belirlenmeli, tütün kullanımının sağlık riskleri ve bağımlılık yapıcı özelliği üzerine güçlü mesajlar iletmeli, tütün ürünlerinin kullanımından vazgeçirici olmalı ve tütün kullanımını bırakmayı düşündürmelidir. Etkisinin azami düzeye çıkarılabilmesi için, Tarafların Sözleşmenin 13.4(b) Maddesi uyarınca gerekli kıldıkları bu mesaj ve uyarıların 11. Madde kapsamında uygulanması gereken paketleme mesajlarıyla tutarlı olması gereklidir.

Taraflar, tütün endüstrisinin yürüttüğü her türlü reklam, promosyon ve sponsorluk çalışmasını ilgili hükümet otoritelerine açıklama yapmasını gerekli kılmalıdır. Bu açıklamalar yasa çerçevesinde düzenli olarak ve özel taleplere karşılık yapılmalıdır. Bu açıklamalar hem genel olarak hem de marka bazında aşağıdaki hususlarda bilgi vermelidir:

- içeriği, biçimi ve medya/ortam tipi de dâhil reklam, promosyon veya sponsorluk türü;
- reklam, promosyon veya sponsorluk yayınlama veya yürütme düzeyi veya sıklığı;
- reklam ve promosyon şirketleri de dâhil reklam, promosyon ve sponsorluk faaliyetlerinde yer alan kuruluşların kimliği;
- Taraf'ın toprakları kaynakı sınır aşırı reklam, promosyon veya sponsorluk söz konusu ise, bu faaliyetin hedef aldığı veya alınabilecek yer(ler) veya ülke(ler);
- reklam, promosyon veya sponsorluk çalışması için kullanılacak mali ve diğer kaynakların tutarı.

Taraflar, ticari sırların korunmasını sağlamak kaydıyla, ilgili bilgileri kamuoyuyla (örneğin internet yoluyla¹⁶) paylaşmalıdırlar.

Sözleşmenin 13.4(d) Maddesinde belirtilen henüz yasaklanmamış tütün endüstrisinin reklam, promosyon ve sponsorluk harcamalarının açıklanmasına yönelik yükümlülükleri sadece kapsamlı bir yasaklama olmayan Taraflara uygulanırken her bir Taraf, 13.5 Maddesine uygun olarak Tarafların 13.4 Maddesi uyarınca yükümlülüklerinin ötesindeki tedbirleri uygulamalarını teşvik eden, tavsiye edilen tedbirleri uygulamalıdır. Tütün endüstrisinin yürüttüğü her türlü reklam, promosyon veya sponsorluk çalışmasının harcamalarının beyan edilmesinin

¹⁶ Bu hüküm, Madde 12(c) kapsamında yer alan, tütün endüstrisine ilişkin pek çok bilginin Sözleşmenin amaçlarına uygun biçimde kamuoyu erişimine açık tutulması ile ilgili yükümlülüğü desteklemektedir.

gerekli kılınması, Taraflara yasak kapsamında bulunmayan reklam, promosyon veya sponsorluk çalışmalarını veya yasağı ihlal eden bu tarz çalışmalarını belirlemesinde yardımcı olabilir. Bu beyanın gerekli kılınması, tütün endüstrisini tütün reklam, promosyon veya sponsorluk faaliyetlerinden vazgeçirme gibi bir fayda da sağlayabilir.

Öneri

Taraflar, yasaklanmamış her türlü tütün reklam, promosyon veya sponsorluk faaliyeti ile ilgili olarak Sözleşmenin 13.4. Maddesinin gereksinimlerini yerine getirmelidirler. Taraflar, tütün ürünlerinin yanlış, yanıltıcı veya yanılgıya düşürecek bir izlenim doğuracak araçlarla her türlü promosyonunu yasaklamalı; sağlık uyarı ve mesajları ile diğer uyarı ve mesajları zorunlu kılmalı; tütün endüstrisinin yürüttüğü her türlü reklam, promosyon ya da sponsorluk çalışmaları ile ilgili düzenli beyanda bulunmasını gerekli kılmalıdır. Taraflar, açıklanan bilgileri kamunun erişimine hazır bulundurmalıdır.

TUTARLILIK

Ulusal düzeyde yasaklar ve bunların etkili yürürlüğü, küresel düzeyde uygulanacak kapsamlı tütün reklam, promosyon veya sponsorluk yasağının köşe taşları niteliğindedir. İnternet, filmler ve doğrudan uydu yayınları gibi çağdaş medya platformları sınırları kolaylıkla aşmaktadır ve ulusal kurallar çerçevesinde düzenlenen aktivite sponsorluğu gibi pek çok reklam, promosyon ve sponsorluk çalışması diğer Devletlere yayınlanmakta ve geniş biçimde ulaşmaktadır. Ayrıca, giysi ve teknolojik cihazlar gibi ürünlerde kullanılan veya yayınlarda kullanılan reklam ve promosyonlar da kolaylıkla başka Devletlere ulaşabilmektedir.

Yurtiçi yasakların etkinliğinin uluslararası işbirliği olmadıkça zarar göreceği açıktır.

Bir Taraf'ın topraklarından kaynaklanan (içeriden dışarıya) sınır aşırı reklam, promosyon ve sponsorluk

Sözleşmenin 13.2. Maddesinde şöyle denmektedir: “uygulanacak kapsamlı yasak, [her bir] Taraf'ın elinde mevcut bulunan hukuki ortama ve teknik araçlara bağlı olarak, *kendi topraklarından kaynaklanan* sınır aşırı reklam, promosyon ve sponsorluk çalışmalarının kapsamlı biçimde yasaklanmasını içermelidir”.

mümkün olduğunca azami biçimde uygulanması sağlanmalıdır.¹⁷ Yasak ayrıca bir Taraf'ın sınırları içerisinde erişilebilen, o Taraf'ın topraklarına yönelik veya o Taraf'ın sınırları içerisinde erişilen her türlü İnternet içeriğini ve diğer her tür işitsel, görsel veya görsel-işitsel materyali - o Taraf'ta bulunan insanları hedef alsın veya almasın - kapsamalıdır.

Öneriler

Tütün reklamları, promosyonundan veya sponsorluğuna yönelik kapsamlı yasak veya kısıtlamalar uygulayan Taraflar, bu yasakları veya kısıtlamaları menşei kendi toprakları olan her türlü sınır aşırı tütün reklam, promosyon ve sponsorluğuna da aynen uygulamalıdır. Taraflar, kısıtlama uygulayan başka Taraflardan veya Taraf olmayanlardan kendi topraklarına giren her türlü sınır aşırı tütün reklamını, promosyonunu ve sponsorluğunu kısıtlamaya veya önlemeye yönelik etkili önlem alma konusundaki egemen haklarını kullanmalı, bazı durumlarda ilgili önlemlerin bir protokolle belirlenmesi gerekebileceğini dikkate almalıdırlar.

SORUMLU KURULUŞLAR

Sorumlu kuruluşlar, pazarlama zincirinin bütününe kapsayacak tarzda geniş bir biçimde tanımlanmalıdır. Birincil sorumluluk reklam, promosyon veya sponsorluğun başlatıcısına ait olmalıdır ki bunlar genellikle tütün imalatçıları, toptan distribütörler, ithalatçılar, perakendeciler, temsilcileri ve ortaklarıdır.

Ayrıca tütün reklam, promosyon ve sponsorluk faaliyetlerinde yer alan diğer pek çok kuruluş bulunmaktadır ve onlar da sorumlu tutulmalıdırlar.

Bu taraflardan her birine aynı derecede sorumluluk yüklenemez, zira her birinin tütün reklam, promosyon veya sponsorluk faaliyetlerinin yapımında, uygulanmasında ve duyurulmasında / dağıtılmasındaki rolleri farklıdır. Tütün sponsorluğu söz konusu olduğunda sorumlular bununla ilgili herhangi bir katkıda bulunanlar, katkı alanlar veya katkı verilmesini veya alınmasını kolaylaştıran araçlardır. Tütün reklam ve promosyonunda iletişim söz konusu olduğunda hangi kuruluşların / şahısların sorumlu tutulacağı, söz konusu iletişimin içeriğinin yapımında ve duyurulmasında / dağıtılmasındaki rollerine

---

¹⁷ Bir Taraf bazı durumlarda vatandaşları dışında şahıslara da yasak uygulayabilir. Diğer Tarafların vatandaşlarına nasıl muamele edileceği sınır aşırı reklam, promosyon ve sponsorluğa yönelik yapılacak bir protokolle belirlenebilir.

- *İçerik sunucuları*, içeriğin depolandığı internete bağlı bilgisayar sunucularını kontrol eden kuruluşlardır. İnternet kullanıcılarına sunmadan önce başkalarının ürettiği içeriği seçmeksizin bir araya getiren kuruluşlar (örneğin, internet üzerindeki sosyal ağ siteleri) da bu kapsamdadır. İçerik sunucuları, ilgili içeriğin reklam ve promosyon olduğunun *ayırında olduğu veya bunun farkına vardığı* anda bu içeriğe *erişimi yasaklamakla veya kaldırmakla yükümlü olmalıdırlar*.
- İnternet arama motorları gibi *içerik gezginleri*, haberleşme servislerini kullananların bir içeriğin yerlerini bulmalarını kolaylaştırırlar. İçerik gezginleri, ilgili içeriğin reklam ve promosyon olduğunun *ayırında olduğu veya bunun farkına vardığı* anda bu içeriğe *erişimi yasaklamakla veya kaldırmakla yükümlü olmalıdırlar*.
- *Erişim sağlayıcıları*, son kullanıcıların haberleşme servislerine erişimini sağlayan internet servis sağlayıcıları ve mobil telefon şirketleri gibi kuruluşlardır. Erişim sağlayıcıları, ilgili içeriğin reklam ve promosyon olduğunun *ayırında olduğu veya bunun farkına vardığı* anda bu içeriğe *erişimi yasaklamakla veya kaldırmakla yükümlü olmalıdırlar*.

Taraflar içerik üreticileri, içerik yayıncıları ve içerik sunucuları ile ilgili yükümlülüklerden farklı olarak, içerik gezginlerinin erişim sağlayıcılarının yükümlülüklerini teknik imkânlar çerçevesinde uygun girişimlerle sınırlı tutabilirler.

Öneri

Tütün reklamlarından, promosyonundan ve sponsorluğundan sorumlu kuruluşlar geniş kapsamlı olarak tanımlanmalıdır ve sorumlulukları rollerine bağlı olmalıdır.

Birincil sorumluluk reklam, promosyon veya sponsorluğun başlatıcısına ait olmalıdır ki bunlar genellikle tütün imalatçıları, ithalatçıları, toptan distribütörler, perakendeciler, temsilcileri ve ortaklarıdır.

İçerik yayınlayan şahısların veya kuruluşların tütün reklam, promosyon veya sponsorluk faaliyetlerini yayınladıkları veya ürettikleri içeriğe dahil etmeleri yasaklanmalıdır.

Medya ve aktivite organizatörleri, spor şahsiyetleri, ünlüler, film yıldızları ve diğer sanatçılar gibi şahısların ve kuruluşların tütün reklamlarında, promosyonlarında ve sponsorluklarında yer almaları yasaklanmalıdır.

durumunda verilmeli veya yenilenmelidir. Yasal gereksinimlere uyulmaması durumunda ruhsat belirli bir süreliğine askıya alınmalı veya bütünüyle iptal edilmelidir. (Yayıncılar gibi) tütün üretiminde veya satışında doğrudan rolü bulunmayan sorumlu kuruluşlar için ruhsat söz konusu olduğunda, tütün reklam, promosyon ve sponsorluk gereksinimlerine uyum, ruhsat verilmesi, yenilenmesi, askıya alınması veya iptal edilmesi ile ilgili gerekli kriterlere dâhil edilmelidir.

Caydırıcı yaptırımlar mevcutsa uygulama mercileri mahkeme işlemlerine gerek olmaksızın yasadışı uygulamalarına son vermede başarılı olabilirler. (örneğin, temaslarla, toplantılarla, uyarılarla, idari kararlarla ve periyodik ceza ödemeleri yoluyla).

İzleme, yürürlük ve hukuka erişim

Taraflar yasaların izlenmesi ve yürürlüğü için yetkin, bağımsız bir otorite tayin etmeli ve bu otoriteye gerekli yetkileri ve kaynakları sağlamalıdır. Bu kurum şikâyetleri soruşturma, yasadışı reklam ve promosyonlara el koyma, şikâyetler konusunda karar verme ve/veya ilgili yasal işlemleri başlatma yetkisine sahip olmalıdır.

Sivil toplum ve vatandaşlar yasağın izlenmesinde ve yürürlüğünde aktif rol almalıdır. Başta halk sağlığı, sağlık bakımı, koruyucu hekimlik, gençlerin korunması veya tüketici hakları alanlarında çalışanlar olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının izlemeye aktif rol almaları beklenmektedir; ayrıca, kamuoyunun şikâyet sürecini başlatabilmesi için mevzuatta gerekli düzenleme yapılmalıdır.

Ayrıca, medeni kanunda tütün reklamı, promosyonu ve sponsorluğuna karşı çıkma seçeneği bulunur hale getirilmelidir. İç hukuk, ilgilenen herkesin veya bütün sivil toplum örgütlerinin yasaya aykırı tütün reklamı, promosyonu ve sponsorluğuna karşı yasal işlem başlatmasını mümkün kılmalıdır.

Yürütme programı çerçevesinde, kamuoyunu ihlalleri ihbar etme konusunda teşvik etmek için ücretsiz bir şikâyet hattı, internet sitesi veya benzer bir sistem düşünülebilir.

Öneri

Taraflar etkili, orantılı ve caydırıcı cezalar getirmeli ve uygulamalıdır. Taraflar yasaların izlenmesi ve yürürlüğü için yetkin, bağımsız bir otorite tayin etmeli ve bu otoriteye gerekli yetkileri ve kaynakları sağlamalıdır.

Tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğunun hem ulusal hem uluslararası düzeyde ortadan kaldırılabilmesi için etkili uluslararası işbirliği esastır.

Sözleşme Tarafları uluslararası işbirliği konusunda farklı Maddeler altında çeşitli taahhütlerde bulunmuş durumdadırlar: Madde 13.6 (*Sınır aşırı reklamların ortadan kaldırılmasının kolaylaştırılması için gerekli teknolojilerin ve diğer araçların geliştirilmesi konusunda işbirliği*), Madde 19 (*Sorumluluk*), Madde 20 (*Araştırma, sürveyans ve bilgi alışverişi*), özellikle Madde 20.4 (*Halka açık, bilimsel, teknik, sosyoekonomik, ticari ve hukuki bilgiler ile tütün endüstrisinin uygulamalarına ilişkin bilgilerin paylaşılması*), Madde 21 (*Raporlama ve bilgi alışverişi*), Madde 22 (*Bilimsel, teknik ve yasal alanlarda işbirliği ve ilgili konularda uzmanlık sağlanması*) ve Madde 26 (*Mali kaynaklar*).

Konferans Tarafları, bu rehberdeki önerilere ek olarak, sınır aşırı reklam, promosyon ve sponsorluğun ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak amacıyla Taraflar arasında bilgi alışverişini ve diğer işbirliği tarzlarını kolaylaştıracak diğer önlemler üzerine çalışan çalışma grubunun önerilerini de dikkate almaktadırlar.¹⁹ Yalnızca sınır aşırı tütün reklamları, promosyonu ve sponsorluğuna yönelik değil *her türlü* tütün reklamı, promosyonu ve sponsorluğu üzerine bilgi, deneyim ve uzmanlık paylaşımının Tarafların yararına olacağı kanaati ışığında, bu alanda yurtiçinde alınacak önlemler de faydalı olacaktır.

---

¹⁹ FCTC/COP3(14) sayılı karar.

- perakendecilere perakende teşvik programları da dâhil ödeme yapılması veya başka katkılarda bulunulması (örneğin belirli satış hacimlerine ulaşan perakendecilerin ödüllendirilmesi);
- paketlenme ve ürün tasarımı özellikleri;
- perakende mağazalarında, herhangi bir yerde veya aktivitede yalnızca belirli bir ürünün veya belirli bir imalatçının ürününün satılması veya dikkat çeker tarzda teşhir edilmesi karşılığında ödeme yapılması veya başka bir karşılığın verilmesi;
- eğitim kurumlarında veya ikram, spor, eğlence, müzik, dans mekanlarında, sosyal mekanlarda veya aktivitelerde ürün satışı, tedariki, yerleştirilmesi veya teşhiri;
- tanıtım karşılığında olsun veya olmasın aktivitelere, etkinliklere, bireylere veya gruplara (spor veya sanat etkinlikleri, bireysel sporcular ve takımları, bireysel sanatçılar veya sanatçı toplulukları, sosyal yardım kuruluşları, siyasetçiler, siyasi adaylar veya siyasi partiler) mali veya başka türlü destek verilmesi. Kurumsal sosyal sorumluluk aktiviteleri de buna dâhildir;
- tütün ürünlerinin promosyonunu yapmak amacıyla mekan inşası veya tadilatı karşılığında tütün endüstrisi tarafından mekan işletmecilerine (örn. barlar, kulüpler ve diğer eğlence /dinlenme mekanları) mali veya başka türlü destek verilmesi ya da bu mekanlar tarafından tente veya güneş şemsiyesi kullanılması.

www.saglik.gov.tr